پڕۆژەی تـوێـژیـنـەوەی جـیـهـانـی

دەزگای ئایدیا بۆ فکرو لێکۆڵینەوە

خاوەنی ئیمتیاز
دەزگای ئایدیا

لێپرسراوی دەزگا
ئەنوەر حسێن

سەرپەرشتیارانی پڕۆژە

ئەرسەلان حەسەن

بابان ئەنوەر

باوان عومەر

2017

خاوەنی ئیمتیاز: دەزگای ئایدیا

لێپرسراوی دەزگا: ئەنوەر حسێن

www.ideafoundation.co
info@ideafoundation.co
idea@ideafoundation.co
www.facebook.com/dezgai.idea
053 330 0391 _ 0770 195 5044

ناوی کتێب: کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا
بابەت: توێژینەوەی سیاسی
وەرگێڕانی: سابیر عەبدوڵلا کەریم
دیزاین: ئومێد محەمەد
پێداچوونەوەی: ئاکۆ عەبدولمەجید
هەڵەچن: زریان رەحیم - نیاز کەمال - کەیوان عومەر - کاوان عەبدولڕەحمان - ژیار عەلائەدین
چاپ: چاپخانەی حەمدی
تیراژ :500دانە
ساڵی چاپ: 2017
نرخ: 1500 دینار
شوێنی چاپ: سلێمانی - کوردستان
نۆبەتی چاپ: چاپی یەکەم

لە بەڕێوەبەرایەتی گشتی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارەی سپاردن (1821)ی ساڵی 2016 ی پێدراوە

لە بڵاوکراوەکانی دەزگای ئایدیا
زنجیرە (159)

تـوێـژیـنـەوەی جـیـهـانـی

کورتەی ڕاپۆرتی ئابوری وەرزیی بانکی نێودەوڵەتی

کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا

لە عەرەبییەوە: سابیر عەبدوڵڵا کەریم

پێڕست

کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت.................................9

مـیسـر..19

تونس..25

لوبنان..29

ئوردن..33

ئـێران..35

عـێـراق..41

یـەمـەن..47

لیبیا..51

دەوڵەتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو...............................53

سوپاس و پێزانین

ئەم راپۆرتە بەرهەمی کاری گروپی شارەزایانی بانکی نێودەوڵەتیە بە هاوکاری چەند لایەنێکی دەرەکی، بەڵام هیچکام لەو دەرەنجام و لێکدانەوە و شیکردنەوانەی لەم توێژینەوەیەدا هاتوە دەربڕی دیدو بۆچوونی بانکی نێودەوڵەتی، یان ئەنجومەنی بەڕێوەبەرە جێبەجێکارەکانی، یان بیروڕای ئەو حکومەتانە نییە، کە ئەوان نوێنەرایەتییان دەکەن. بۆیە بانکی نێودەوڵەتی گرنتی وردی و راستی ئەو داتاو زانیارییانە ناکات، کە لەم راپۆرتەدا ئاماژەیان پێکراوە، هەروەها هەموو ئەو سنورو رەنگ و دەستەواژە و زانیارییانەی تر، لە هەر خشتەیەکی ناو ئەم راپۆرتەدا هاتوە لە روی باری یاسایی هەر هەرێمێك یان تەرەفگیری و پەسەندکردنی ئەو سنورانە، لەلایەن بانکی نێودەوڵەتیەوە هیچ حوکمێکی لەسەر نەدراوە و خاوەنی نییە. لەناو ئەو راپۆرتە یان بەڵگەنامەیەدا شتێك نییە ببێتە کۆت و بەند، یان هۆکارێك بۆ وازهێنان لەو ئیمتیازات و پارێزبەندییانەی کە بانکی نێودەوڵەتی سودییان لێوەردەگرێت، بۆیە هەموو ئەو مافانە بەشێوەیەکی دیاریکراو پارێزراون.

کورتەی راپۆرتی وەرزی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا، بەرهەمی کاری نوسینگەی سەرۆکی شارەزایانی ئابوورییە لە بەڕێوەبردنی ناوچەی سەر بە بانکی نێودەوڵەتی. ئەم راپۆرتە تەواوکەری راپۆرتی نیوساڵەی بانکی نێودەوڵەتیە، کە لەژێر ناونیشانی «روانگەی ئابوری ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا» دەرچووە، لەگەڵ پێداچوونەوەی کاتیی بە بەکارهێنانی چەندین داتاو زانیاری دەربارەی دۆخی زۆر نائارامی ئەو وڵاتانەی لە ناوچەکەدا هەڵبژێردراون.

ئەم راپۆرتە لەلایەن شــارەزای ئابوری (لەیلا موتتەقی) بە سەرپەرشتی (شانتا دیڤاراجان) و بە ڕێنمایی سەرۆکی شارەزایانی ئابوری بۆ بەڕێوەبردنی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا ئامادەکراوە. هەروەها سوپاسی بێپایان ئاڕاستەی هەریەك لە: (ئیبراهیم ئەلغەلیقە، عەلی ئەلجەبەل، سارە ئەلنەشار، نەدا شویری، ئەحمەد كجوك، ئەشواق ناتق مەسیح، سامر ناجی مەتی، ناتسوکۆ ئۆباياشی، دیلیپ راسا، کریستین شۆتلەر و سەید رەزا یوسفی) دەکەین، بۆ ئەو هاوکاری و زانیارییانەی دەربارەی وڵاتان پێشکەشیان کردوە. جگە لەوەش بیرمان نەچێت سوپاسی خۆمان ئاڕاستەی (مستەفا ئەلڕویس، فاروق ئیقبال، ئیلینا ئیانکۆڤیتچینا و میڵز جاوود) بکەین بۆ ئەو سەرنج و کۆمێنتە بەسودانەیان، کە پێشکەشیانکردوە، هەروەها سوپاسی هەریەك لە (یوسف کایندربیوگۆ، ئیزابیل تشال دابی و ناتالی لینۆبل) دەکەین لەسەر ئەو یارمەتییانەی تایبەت بە داتاو زانیارییەکان پێشکەشیان کردوین.

بانکی نێودەوڵەتی - واشنتۆن

کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت
دیارترین سیماکان

لە ماوەی چەند مانگی رابردودا ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا گۆڕانکاری گەورەی بەخۆیەوە بینی، بە تایبەتی دوای ئەوەی زۆربەی چاودێران لە نێوانیشیاندا (بانکی نێودەوڵەتی) پێشبینییەکانی پێشوی خۆیان ئاشکراکرد. تا ئەندازەیەك ئاڵۆزیە سیاسییەکان هاوکات لەگەڵ تەواوبوونی هەڵبژاردنە سەرۆکایەتی و پەرلەمانییەکان لە هەندێك وڵاتانی ناوچەکە قەتیسبوون. لە میسر، ئەنجومەنی وەزیرانی ئەو وڵاتە رەزامەندی دەربڕی لەسەر پڕۆژە بڕیاری یاسایەك بۆ دابەشکردنی وێستگەکانی هەڵبژاردن، ئەوەش دوایین هەنگاو بوو لەپێش بانگەشەکردن بۆ هەڵبژاردنەکانی ئەنجومەنی نوێنەران، کە نوێنەرایەتی دوایین سیماکانی نەخشەرێگەی سیاسی وڵات دەکات، لە تەموزی 2013دا دەست بە جێبەجێکردنی کرا. لە تونس-یش هەڵبژاردنی سەرۆکایەتی ئەنجامدراو (ئەلباجی قائید ئەلسەبسی) وەك سەرۆکی نوێی وڵات لە کانونی یەکەمی 2013دا

سوێندی دەستوریی خوارد. لە لایەکی ترەوە گفتوگۆ ناوەکییەکان لە نێوان ئێران و گروپی (1+5) بۆ ماوەی شەش مانگ درێژکرایەوە لەگەڵ بەردەوامبوونی وتوێژە دووقۆڵییەکان بە ئامانجی گەیشتن بە رێککەوتنێك تا کۆتایی مانگی تەموزی 2015.

لە عێراق، حکومەت و هەرێمی کوردستان لە مانگی کانونی یەکەمدا گەیشتنە چارەسەرکردنی ناکۆکییەکانیان سەبارەت بە بودجە و دابەشکردنی داهاتەکانی هەناردەکردن و فرۆشتنی نەوت. لە هەمانکاتیشدا هێشتا لوبنان، یەمەن و لیبیا روبەڕوی چەند کێشەو گرفتێك بوونەتەوە لە روی پارێزگاریکردن لە حکومەتێکی کارا، کە بتوانێت ئەرکەکانی سەرشانی رابپەڕێنێت. پێشبینییەکان ئاماژە بەوە دەکەن، ئابوری جیهانی ساڵانە بە رێژەی لەسەدا 2.6 گەشەیکردوە، بەوەش لە چارەکی دووەمی ساڵی 2014دا باشبوونێکی تۆمارکرد، بەڵام بێئەوەی گۆڕانکاری لەو جموجوڵە سستەدا دروستبکات، کە لە ساڵانی 2012 و 2013 پێوەی دیار بووە. هەرچەندە گرنگترین گۆڕانکاری و پێشوەچوونەکان ئەوەیە، نرخەکانی نەوت لە بازاڕە جیهانییەکاندا بە هەموو مانایەك هەرەسیهێناوە، بە جۆرێك لە سەرەتای مانگی کانونی دووەمی ساڵی 2014، گەیشتە خوار ئاستی (50) دۆلار بۆ هەر بەرمیلێك نەوتی «خام - برێنت».

دابەزینی نرخی نـەوت دەرەنـجـام و کاریگەری وەکیەك و بەرفراوانی لەسەر وڵاتە هەناردەکارو هاوردەکارەکانی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا دروستکردوە. بۆ نمونە وڵاتانی هاوردەکاری نەوت باشبوونێك لە ئاڵوێرەکانیان و بوجەی گشتیان بە خۆیانەوە دەبینن، لە رێگەی دابەزینی نرخی نەوت و

تێچوونەکانی پاڵپشتیکردنی سوتەمەنییەوە، کە (هەندێکی دەگاتە لەسەدا 10ی تێکڕای داهاتی ناوخۆ). پێدەچێت ئابوری وڵاتانی هەناردەکاری نەوتیش زیانیان لێبکەوێت، چونکە دابەزینی نرخی نەوت زیاتر لە نیوەی بودجەکانیان و داهاتی هەناردەکردنیان لەدەستدەدات (لە یەمەن و لیبیا، نەوت زیاتر لەسەدا 90ی تێکڕای هەناردەکردن پێکدەهێنێت). خەرجییەکانی حکومەتیش لەم وڵاتانەدا هەڵکشانی بەردەوام تۆماردەکات، بۆیە ئەگەر هەیە بودجەکانیان کورتهێنانێکی زیاتر تۆماربکات، یان زێدەبەهای بودجە تا ئاستێکی زۆر کەمبێتەوە، هەروەها دۆخی هاوسەنگی ئاڵوێرە بازرگانییەکانی تێکدەچێت، ئەوەش چەند فشارێك لەسەر دراوەکەی دروستدەکات (بڕوانە خشتەی 1). بەڵام وڵاتانی هەناردەکاری نەوت لە ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو لە دۆخێکی باشتردا گوزەردەکەن، لە روی زاڵبوونیان بەسەر کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخەکانی نەوت لە بازاڕەکانی جیهان، ئەوەش بەهۆی ئەو یەدەگە داراییە زۆرەوەیە کە هەیانە.

لە راستیدا هەندێك لەو وڵاتانە بە کردەیی لەسەر ئاستی هەنگاوە سیاسییەکانیان دەستیانکردوە بە گرتنەبەری چەند رێکارێك. پێشبینیدەکرێت بودجەی نوێی سعودیە بە بەراورد لەگەڵ رێژەی 28%ی زیادبوونی خەرجییەکان لە ساڵی رابردو، زیادبوونێکی کەم لە خەرجییەکاندا بە رێژەی (0.5%) بەخۆیەوە ببینێت. لەلایەنی ئەرێنییەوە، دابەزینی نرخی نەوت دەبێتە هۆکاری کەمبوونەوەی هەڵئاوسانی هاوردەکراو لە وڵاتانی هەناردەکار و هاوردەکاری نەوت وەکیەك، لەوانەشە بە قازانجی هەژاران و کەمداهاتەکان بشکێتەوە، ئەوەش بە گوێرەی قەبارەی کاریگەرییە ناڕاستەوخۆکان لەسەر تێکڕای

ڕێژەی هەڵئاوسانەکان لە ناوخۆدا. ئەو زیادبوونە کەمەی بەکاربردن کە لە ئەنجامی دابەزینی نرخەکان دروستدەبێت، یارمەتیدەرە بۆ بوژانەوە و گەشەکردن.

ئەم ژمارە کورتەی ئابوری وەرزیی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا فۆکس دەخاتە سەر کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر (8) وڵاتی تازە گەشەسەندو لە ناوچەکەدا: (وڵاتانی تازەگەشەسەندوی هاوردەکاری نەوت: میسر، تونس، لوبنان و ئوردن)، هەروەها (وڵاتانی تازە گەشەسەندوی هەناردەکاری نەوت: ئێران، عێراق، یەمەن و لیبیا)، لەگەڵ ئابوری وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو، کە رۆڵێکی سەرەکی دەگێڕن لە پێدانی پارە بەشێوەی کۆمەك و یارمەتی و وەبەرهێنان و داهاتەکانی کەرتی گەشتوگوزاری و حەواڵەی کۆچبەران بۆ وڵاتانی دیکەی ناوچەکە. ئێمە لێرەدا ئەو گریمانانەی خوارەوە بەکاردەهێنین سەبارەت بە ئایندەی نرخی نەوت:

1. ئەگەر هەیە ناوەندی نرخی (یەك بەرمیل نەوتی خامی برینت) بە شێوەیەکی ئاسایی لە 2016دا بگاتە (65) دۆلار.

2. ئەگەریش هەیە نرخی (یەك بەرمیل نەوتی خامی برینت) بگاتە ئاستێکی باڵاترو تا (78) دۆلار تۆمار بکات، ئەوەش گریمانەیەکە لە میانی شیکردنەوەی بابەتەکەدا بۆ بەراوردکاری بەکاردەهێنرێت.

بە هەمانشێوەی گۆڕانکارییە ئابورییەکانی تر، پێشبینیکردنی داهاتوی نرخی نەوتیش جۆرێك لە بێمتمانەیی پێوە دیارە، ئەوەش هەڵەکردن لە لێکدانەوە و پێشبینییەکاندا دروستدەکات. ئێمە گریمانەی رودانی هیچ گۆڕانکارییەك ناکەین لە بڕ و چەندێتی هەناردە و هاوردەکردنی نەوت، بەڵکو کاریگەرییەکەی وەك گۆڕانکاری لە

نرخەکانی نەوت دەدەینە قەڵەم). داتاو زانیارییەکانی تایبەت بە ساڵانی 2015 – 2017 لە خشتەو هێڵکارییەکاندا تەنها پێشبینیە، ئەم پێشبینییانەش پشت دەبەستن بە ئەو ئامارو زانیارییانەی تاکو سەرەتای مانگی کانونی دووەمی 2015 لەبەردەستدا بوون.

خشتەی ژمارە (1): چاوخشاندنێکی خێرا بەسەر گۆڕانکارییەکان لە هاوسەنگی بازرگانی نەوت و دارایی گشتی

دەوڵەت	گۆڕانی تەرازوی بازرگانی نەوت/ بە ملیۆنان دۆلار	گۆڕانی تەرازوی بازرگانی نەوت/ لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ	گۆڕانی باڵانسی دارایی/ بە ملیۆنان دۆلار	گۆڕانی باڵانسی بازرگانی نەوت ٪
بەحرەین	-29	-0.1	-2.602	-7.7
کوێت	-30.051	-16.2	-40.050	-21.9
عومان	-12.235	-14.9	-12.868	-15.2
قەتەر	-8.741	-4.1	-19.193	-8.9
عەرەبستانی سعودیە	-63.083	-8.2	-103.114	-15.1
ئیماراتی عەرەبی	-39.440	-9.6	-41.655	-10.0
ئێران	-17.739	-4.4	-8.648	-1.9
عێراق	-34.894	-14.1	-34.504	-14.9
لیبیا	-8.599	-14.7	-15.427	-26.9
یەمەن	-2.628	-6.1	-1.970	-4.7
میسر	1.504	0.5	....	....
تونس	292	0.6	935	2.0
ئوردون	997	2.2	....	....

سەرچاوە: پێشبینییەکانی شارەزایانی بانکی نێودەوڵەتی. ئەم پێشبینییانە پشتی بە گریمانەی (65) دۆلار بۆ هەر بەرمیل نەوتی خامی برینت و نەگۆڕانی سیاسەتە پەیڕەوکراوەکان بەستوە و تەرازوی بازرگانی نەوت بریتییە لە پوختەی داهاتەکانی هەناردەکردنی نەوت

دابەزینی نرخی نەوت و تازەترین گۆڕانکارییەکان

نرخی نەوت لە چارەکی کۆتایی ساڵی 2014دا بە ڕێژەی نیوە دابەزی و لەدوای تێپەڕینی کەمتر لە مانگێك لە سەرەتای 2015دا بە ڕێژەی لەسەدا 9ی تریش دابەزی. لە سەرەتای کانونی دووەمی ساڵی 2015 نرخی یەك بەرمیل نەوتی خامی برینت بۆ خوار (50) دۆلار دابەزی، ئەوە بۆ یەکەمجار بوو لە ئایاری 2009وە بەو ڕێژەیە دابەزێت. هەرچەندە دوای ئەوە نرخی نەوت کەمێك بوژانەوەی بەخۆوەبینی، بـەڵام ئاماژەکان پێماندەڵێن، بەمزوانە نرخی نـەوت دەسـت بە بەرزبوونەوەیەکی بەرچاو ناکات. توندی ئەمجارەی دابەزینی نرخی نەوت بە بـەراورد لەگەڵ پێشتردا بێوێنەیە، بەڵکو دەکرێت بڵێین یەکجار لە ساڵی 2008دا دابەزینی وا گەورەی بەخۆیەوە بینی کاتێك نرخی بەرمیلێك نەوت لە (148) دۆلارەوە بۆ (40) دۆلار دابەزی. لە ڕاستیدا دابەزینی بەو جۆرەی نرخی نەوت دەگەڕێتەوە بۆ سێ هۆکار:

- لەلایەن خستنەڕووی نەوتەوە، زیادبوونێکی بەرچاو لە ئاستی بەرهەمهێنانی نەوتی بەردین لە ئەمریکا رویدا، هەروەها سیاسەتی ڕێکخراوی ئۆپیك لە روی بەرچاوگرتنی نرخێکی دیاریکراو بە ئاڕاستەی پارێزگاریکردن لە پشکی خۆی لە بازاڕی جیهانیدا، گۆڕانی بەسەرداهات.

- لەلایەنی خواستەوە، ئاستی خواستی جیهانی لەسەر کڕینی نەوت بە پێچەوانەی ئەوەی چاوەڕواندەکرا کەمبۆوە، ئەوەش بەهۆی سستی گەشەکردنی ئابوری جیهانیەوە بوو.

- بە پێچەوانەی لە هەرەسهێنانی نرخی نەوت لە ساڵی 2008، کە هۆکارەکەی بریتیبوو لە کاریگەری فاکتەری خواست، بەڵام فاکتەرە تایبەتەکان بە لایەنی خستنەڕوو لە ئێستادا ڕۆڵێکی بەهێز لە بازاڕەکانی نەوتدا دەگێڕن.

بەشێوەیەکی گشتی، دابەزینی نرخی نەوت بە کرداری بووە هۆکاری کەمبوونەوەی تێکڕا و ئاستەکانی هەڵئاوسان لەسەر ئاستی جیهان، پێشدەچێت ببێتە هاندەر بۆ بوژاندنەوەی ئابوری جیهانی. بانکی نێودەوڵەتی پێشبینی ئەوە دەکات، کە نرخی نەوت دابەزینێکی بەردەوام تا ڕێژەی (لەسەدا 30) بەخۆیەوە ببینێت، هەرچەندە ئەو دابەزینە بەهۆی زۆری خستنە بازاڕی نەوتەوە ڕودەدات، کە بۆی هەیە لە پێودانگێکی مامناوەندیدا ببێتە هۆی زیادبوونی تێکڕای بەرهەمی جیهانی بە ڕێژەی 0.5 خاڵی سەدی.

ئاشکرایە کاریگەری تێکڕایی لەسەر گەشەکردن بە چەندین فاکتەری ترەوە بەندە، لە وڵات و ناوچەیەکەوە بۆ وڵات و ناوچەیەکی تر دەگۆڕێت. لە وڵاتانی تازە پێگەیشتوی جیهان، کاریگەرییەکە جیاوازییەکی گەورە تۆماردەکات لە نێوان وڵاتانی هەناردەکارو وڵاتانی هاوردەکاری نەوت. پێشبینیشدەکرێت دابەزینی نرخی نەوت گاریگەری و دەرەنجامی نەرێنی مەترسیداری هەبێت لەسەر باڵانسی دارایی گشتی و ئاڵوێرە بازرگانییەکانی نێوان وڵاتانی بەرهەمهێنی نەوت هەبێت، بە تایبەتی ئەو وڵاتانەی زۆر پشت بە داهاتەکانی هەناردەکردنی نەوت دەبەستن، وەك روسیا و ڤەنزوێلا. بەڵام بەدیهاتنی کاریگەری ئەرێنی (ئیجابی) دابەزینی نرخی نەوت لەسەر وڵاتانی هاوردەکاری نەوت ماوەیەکی زۆرتری دەوێت تاکو دەرەنجامەکانی دەردەکەوێت، هەرچەندە هێشتا ناڕونە و کەمتر جێی متمانەپێکردنە. لەوانەشە قەبارەی ئەو دەستکەوتانەی لە ئەنجامی دابەزینی نرخی نەوتەوە دەستدەکەوێت ژمارەیەك وڵاتی زۆر بگرێتەوە، بەڵام ئەگەری ئەوە هەیە، بە گشتی ژمارەیان کەمتر بێت، ئەوەش بە گوێرەی پشکی داهاتەکانی نەوت لەناو تێکڕای داهاتی ناوخۆیی و ئاستی گشتی متمانەپێکردن لە ئابوریدا. لە چوارچێوەی ئابورییەکانی دەوڵەتانی ناوچەی یۆرۆ، کە بە راستی گرفتیان هەیە لە جێگیرکردنی پێشبینییەکانی

تایبەت بە پوکانەوەی ئابوری، لەوانەیە دابەزینی نرخەکانی نەوت بوویێتە هۆکاری سەرهەڵدانی ئەو مەترسییانەی ئێستایان.

نەخشەی (1): نرخەکانی هاوسەنگی نەوت

شۆکی دابەزینی بێهاوتای نرخی نەوت ئاستەنگ و هەڕەشەیە لەبەردەم ئاسۆکانی گەشەکردنی ئابوری لەو (8) وڵاتە بژاردەیەی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا و وڵاتانی ناوچەکە بە گشتی، بە تایبەتیش وڵاتانی هەناردەکاری نەوت، کە زۆر پشت بە داهاتەکانی هەناردەکردنی نەوت دەبەستن. لەم چوارچێوەیەدا، وڵاتانی هەناردەکاری نەوت لە گروپی (8) وڵاتەکە: (ئێران، عێراق، لیبیا و یەمەن)، لە بودجەی داهاتویاندا پێشبینی نرخێك بۆ نەوت لە خوار

(60) دۆلارەوە بۆ هەر بەرمیلێك دەكەن (لە هەندێك حاڵەتدا 40 دۆلار/ بەرمیل) ئەوەش زۆر لە نرخی ئێستا بەرزترە و ئاستێكە دەبێتە هۆی بەدیهێنانی هاوسەنگی لە تەرازوی بودجەی حكومی (نەخشەی 1). هەرچەندە ئەگەر هەیە نرخی نەوت دابەزینی زیاتریش تۆماربكات، بەڵام ئەگەر بێتو บارودۆخی ئێستا بەردەوام بێت، ئەو كاتە ئەستەمە ئەو حكومەتانە بتوانن پارێزگاری لە سەلامەتی دۆخی دارایی گشتییان بكەن. لەناو وڵاتانی بەرهەمهێنەری نەوت، یەمەن و لیبیا ئەو دوو وڵاتەن زیاتر توشی كێشەو دەردەسەری دەبن، چونكە داهاتی نەوت رێژەی لەسەدا 95ی كۆی بودجەكانیان پێكدەهێنێت. پێشدەچێت ئاستی بازرگانی نەوت لە ئێران، عێراق و لیبیاش لە داهاتودا بە رێژەی لەسەدا 10 لە تێكڕای ئاستی بەرهەمی ناوخۆ كەمبێتەوە. پێشبینی دەكرێت دابەزینی نرخی نەوت لە بازاڕەكانی جیهاندا بە سودو قازانجی باڵانسی بودجەی گشتی و ئاڵوێری ئابوری ئەم وڵاتانە بشكێتەوە، كە بەزۆری پشت بە داهاتەكانی فرۆشتنی نەوت دەبەستن. ئەو وڵاتە هاوردەكارانەی نەوتیش، كە پێشبینیدەكرێت سودمەندبن، بریتین لە ئوردن، تونس، لوبنان و میسر، كە پێدەچێت ئاستی ئاڵوێرو بازرگانییان بە رێژەی لەسەدا (2) باشتر بێت، لەسەر تێكڕای داهاتی ناوخۆییان.

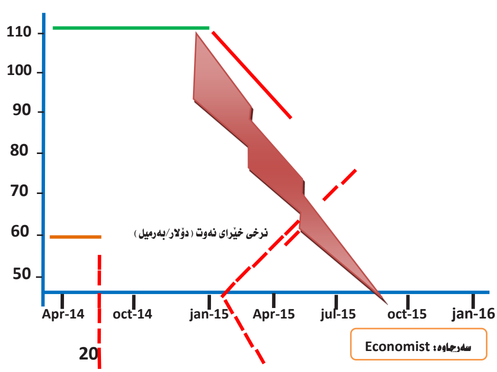

تێچوونی بەرهەمهێنانی یەك بەرمیل نەوتی بەردین لە ئەمریکا نزیکەی (70) دۆلارە، بۆیە پێدەچێت بەشێك لە کۆمپانیاکانی بەرهەمهێنانی نەوتی بەردینی ئەمریکی ئاستی بەرهەمهێنانیان کەمبکەنەوە. ئەگەر دابەزینی نرخی نەوت زیاتر بەردەوامبێت، لەوانەیە زۆرێك لەو کۆمپانیایانە ناچاربکات دەرگای کێڵگە نەوتییەکانیان دابخەن، یان ئاستی وەبەرهێنانیان کەمبکەنەوە، ئەم هەنگاوەش دەبێتە هۆکاری خاوکردنەوەی کێرڤی بەرهەمهێنان و وەستاندنی دابەزینی نرخی نەوت بۆ ئاستی زۆر نزمتر. بە کردەوە هەندێك لە بەرهەمهێنەرانی نەوتی بەردین لە ئەمریکا لە سەرەتای ساڵی 2015وە دەستیانکرد بە کەمکردنەوەی ژمارەی ئامێرەکانی هەڵکەندنی بیری نەوت. لە ئاداری 2015دا کارکردنی لە (50) وێستگەی هەڵکەندن راگیرا، ئەوەش بە رێژەی (لەسەدا 20) کاری هەڵکەندنی بیرە نەوتی بەردینی لە ئەمریکا کەمکردەوە، بەڵام هەندێك لە کۆمپانیا بچوکەکانی تر رویانکردۆتە یەکگرتن لەگەڵ کۆمپانیای دایك، بەو پێیەش کارکردن و بەرهەمهێنانی نەوتی بەردین لە ئایندەیەکی نزیکدا ناکەوێتە ژێر کاریگەرییەوە. لە سیناریۆی دابەزینی نرخەکانی نەوتدا پێشبینیدەکرێت نرخەکان تا ئاستی (20) دۆلار دابەزێت، چونکە چاوەڕوان ناکرێت بەمنزیکانە گرفتی ئابوری جیهان چارەسەربکرێت، بە تایبەتی لە ناوچەی یۆرۆ، لە لایەکی ترەوە چین (کە یەکێکە لە بەکاربەرە سەرەکییەکانی نەوت لەسەر ئاستی جیهان)، پێی ناوەتە ناو قۆناغێکی گەشەکردن، کە لە روی بەکاربردنی نەوتەوە چڕی کەمترە. سەرەڕای ئەمەش هاوکات لەگەڵ گەیشتن بە رێککەوتنی ئەتۆمی لەگەڵ ئێران و هەڵگرتنی سزاکان لەسەر هەناردەکردنی نەوتەکەی، پێدەچێت ببێتە هۆکاری زیادکردنی قەبارەی هەناردەکردنی نەوتی ئێران بە رێژەی (1) ملیۆن بەرمیل رۆژانە، لەپاڵ بەرزبوونەوەی قەبارەی هەناردەکردنی نەوتی هەریەك لە عێراق و لیبیا بەرەو دابەزینی زیاتری نرخی نەوت (ئەگەر مەترسییە جیۆسیاسییەکان کەمتر ببنەوە).

میسر

پێدەچێت کۆمەڵێك دەستپێشخەری بۆ چاکسازی سیاسی و ئابوری، کە لە میسر دەستپێکردوە یارمەتیدەربێت بۆ گەڕاندنەوەی متمانە بە ئابوری میسر، ئەوەش بووەتە هۆی بوژاندنەوە و گەشەکردن بە پاڵپشتی زیادبوونی وەبەرهێنان و داهاتەکانی کەرتی گەشتوگوزار و حەواڵەی پەنابەرە میسرییەکانی تاراوگە. داتاو زانیارییە فەرمییەکانی میسر نیشانیدەدات، کە تێکڕای گەشەکردنی پێشبینیکراو لە کۆتایی ساڵی دارایی 2014دا بە ڕێژەی لەسەدا 3.5 زیادیکردوە، پاشان بە ڕێژەی نیو خاڵی سەدی زیادیکردوە تا گەیشتە لەسەدا 3.9. هەروەها تێکڕای گەشەسەندن لە داهاتی ناوخۆی میسر لە چارەکی یەکەمی ساڵی دارایی 2015 گەیشتە ڕێژەی لەسەدا 6.8 بەهۆی کاریگەری سەرەکی گەشەسەندنەوە. لە لایەکی ترەوە ئاستی بێکاری لە میسر بە کەمی دابەزینی بەخۆیەوە بینیوە بەشێوەیەك لە ساڵی 2015دا گەیشتە لەسەدا 13.1 بە بەراورد لەگەڵ چارەکی یەکەمی ساڵانی 2013 – 2014 کە لەسەدا 13.3 بووە. ئامانجی حکومەتی میسر لە ماوەی سێ ساڵی داهاتودا بریتییە لە بەدیهێنانی گەشەکردنێکی ئابوری ساڵانە بە ڕێژەی (لەسەدا 5.8) لەگەڵ هێشتنەوەی کورتهێنان لە ئاستی نزیکەی لەسەدا

10.5 له تێکڕای داهاتی گشتی ناوخۆ. چالاکییەکانی کەرتی کار بە گوێرەی پێوەری ئاماژەپێکراوی بەڕێوەبەرانی کڕین لە کەرتی تایبەتی نانەوتیی، لە ماوەی چەند مانگی رابردودا گەشەیکردوە، چونکە هێمای گەشەکردن لە ئاستی سەرو (50) خاڵدا ماوەتەوە. داتا فەرمییەکانی میسر نیشانیدەدەن، کە داهاتەکانی کەرتی گەشتوگوزاری بازیداوە بۆ ئاستی لەسەدا 112 دواتریش لە چارەکی یەکەمی ساڵی دارایی 2015دا گەیشتۆتە دوو ملیار دۆلار.

ژمـارەی گەشتیارانی هاتو بۆ میسر تا رێـژەی لەسەدا 70 زیادیکردوە و لە چارەکی یەکەمی ساڵی دارایی 2015دا ژمارەیان گەیشتە (2.8) ملیۆن کـەس، کە بە بــەراورد لەگەڵ ژمـارەی گەشتیاران لە هەمانکاتی ساڵی 2014 (کە 1.6 ملیۆن کەس بووە) زۆر زیاترە. بڵاوکراوەی بودجەی نوێی میسر بۆ ساڵی دارایی 2016 کۆمەڵێك ئامانجی گەورەی بۆ گەشەسەندنی ئابوری لەخۆگرتوە. چاوەڕواندەکرێت تێکڕای گەشەسەندن لە میسر بگاتە رێژەی لەسەدا 4.3 لەگەڵ دابەزینی ئاستی بێکاری بۆ لەسەدا 12، هاوکات لەگەڵ کەمبوونەوەی کورتهێنان و قەرزە گشتییەکان بۆ نزیکەی لەسەدا 10 و 90 لە کۆی گشتی داهاتی ناوخۆ. ئەم هەنگاوە ئامانجدارانە بۆ چاککردنی ئابوری میسر لە رێگەی چاکسازییەکانەوە بە مەبەستی پشتیوانیکردنی خەرجی حکومی و سوتەمەنی و فراوانکردنی قەبارەی باجەکان پشتیوانی لێدەکرێت. میسر بەشێوەیەکی ئەرێنی هەوڵدەدات بگەڕێتەوە بۆ ناو بازاڕی سەرمایەی نێودەوڵەتی لە دوای دورکەوتنەوەی بۆ ماوەی (4) ساڵ. پێشبینیشدەکرێت دەرکردنی سەنەدە نێودەوڵەتیکان، کە بڕیارە بە دوو گوژمە جێبەجێبکرێت، یەکێکیان بۆ (10) و ئەویتریان بۆ ماوەیەکی درێژتر.

نەخشەی (3): دۆخی ئابوری میسر

کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر میسر

میسر له مــاوەی ده ساڵی رابــردودا بەهۆی بەرزبوونەوەی

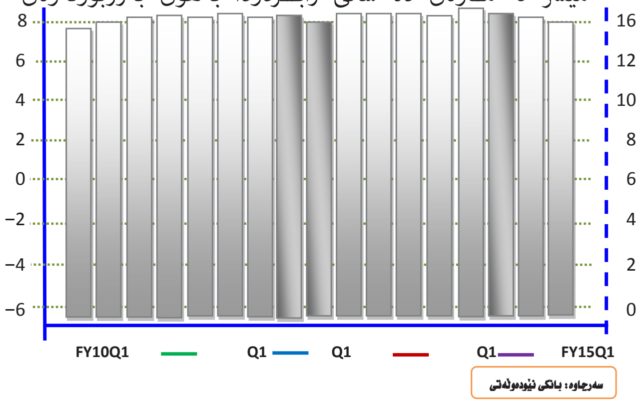

بەکاربردن بە تێکرای ساڵانە بە رێژەی لەسەدا 3 بوو بە هاوردەکارێکی سەرەکی نەوت تاکو گەیشتە سەروی ئاستی بەرهەمهێنانی نەوت. چاوەڕواندەکرێت دابەزینی نرخی نەوت کاریگەری دیاری لەسەر ئابوری هەبێت، لە رێگەی کەمکردنەوەی کورتهێنانی دارایی گشتی و کورتهێنانی تەرازوی ئاڵوێرە بەردەوامەکان و تێکرای هەڵئاوسان و هەژاری. پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن، کە دابەزینی نرخی نـەوت کاریگەرییەکی ئەرێنی لەسەر ئاستی گەشەسەندنی ئابوری میسر دروستدەکات، چونکە دابەزینی نرخی نەوت دەبێتە هۆی بەهێزکردنی تواناکانی حکومەتی میسرو کۆمپانیاکان لە روی دەستەبەرکردنی بڕی وزەی تەواو بە نرخی بازاڕ (واتە لە سایەی کەمبوونەوەی تێچووی هاوردەکردنی نەوت و غاز)، پاشان لەوانەشە ببێتە هۆی زیادبوونی بەرهەمهێنان، بەرزبوونەوەی تێکڕاکانی سودوەرگرتن لە وزەی بەرهەمهاتو، هەروەها بەرزبوونەوەی ئاستەکانی بەرهەمهێنان بە گشتی. پێشدەچێت دابەزینی نرخی نەوت یارمەتیدەری میسر

بێت بۆ سودوەرگرتنی لە بڕی وزەی زیاتر لە وەرزی هاویندا، لەگەڵ باشبوونی ئاستی وزەی کارەبا و کەمبوونەوەی پچڕانی بە بەردەوامی، ئەوەش دەبێتە فاکتەرێکی باش بۆ باشتربوونی سەقامگیری سیاسی و کۆمەڵایەتی. لە لایەکیترەوە دابەزینی نرخی نەوت لەوانەیە هەڵقوڵانی دارایی بۆ میسر کەمبکاتەوە، لەبەرئەوەی میسر یەکێکە لەو وڵاتانەی کە زۆرترین رێژەی حەواڵە لە رێگەی کۆچبەرەکانی لە دەرەوە بۆ دەنێردرێت، جگە لە یارمەتی دەوڵەتانی بیانی و وەبەرهێنان لە رێگەی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە، چونکە زیاتر لە سێ لەسەر چواری بڕە حەواڵەکراوەکان بۆ میسر لە رێگەی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە بۆی دێت. پێدەچێت ئەو گۆڕانکارییانە کاریگەریی نەرێنییان هەبێت لەسەر ئاستی گەشەسەندن ئـەوەش لە رێگەی کەمبوونەوەی وەبەرهێنانەکان. سەرەڕای ئەمەش، تا ئەندازەیەك میسر دەتوانێت کۆنترۆڵی ئەم کاریگەرییانە بکات مەگەر دابەزینی نرخی نەوت بۆ ماوەیەکی درێژتریش بەردەوام بێت.

چاكسازییەكان

چاوەڕواندەکرێت دابەزینی نرخی نەوت بوار بە حکومەتی میسر بدات تا لەسەر بەرنامە چاکسازییەکەی بــەردەوام بێت، بەرنامەی کەمکردنەوەی پاڵپشتی سوتەمەنی بە شێوەی پلە بەپلە و بۆ ماوەی (5) ساڵی داهاتو دەگرێتەخۆ، بۆیە حکومەتی میسر لە ساڵی رابردودا بە کردار نرخی سوتەمەنی بە رێژەی لەسەدا 78 بەرزکردەوە، دەشیەوێت لە ساڵی 2019دا هەموو پاڵپشتەکەی بۆ بواری سوتەمەنی لابەرێت.

هێشتا میسر خەریکی جێبەجێکردنی بڕیاری تایبەت بە نرخی کارەبایە، کە بە هەمانشێوە دەیەوێت لە ساڵی دارایی 2018-2019دا پاڵشتی ئەم کەرتەش لابەرێت. حکومەتی میسر لە ئەنجامی دابەزینی

نرخی نەوتەوە داهاتی بۆ گـەڕاوەتـەوە، چونکە خەرجییەکانی بۆ پاڵپشتیکردنی بەرهەمەکانی وزە بە رێژەی لەسەدا 25 کەمبۆتەوە، پاشان ئەو داهاتانە دەگۆڕێت بۆ پەرەپێدانی وەبەرهێنان بە مەبەستی چاککردنی کەرتی ژێرخان و خزمەتگوزارییەکان. دوایین خاڵ، ئەو بڕە پارانەی بەهۆی دابەزینی نرخی نەوت دەستدەکەوێت لەوانەیە یارمەتیدە بێت بۆ فراوانکردنی قەبارەی پارەپێدان لە پێناو جێبەجێکردنی چەند پلانێکی دیاریکراو، کە بە سودو قازانجی هەمووان دەگەڕێت وەك فراوانکردنی چوارچێوەی تۆڕی غازی سروشتی لە سەرتاسەری میسر، هەمەجۆرکردنی سەرچاوەکانی وزە، پەرەپێدانی بناغەی ژێرخانی ئابوری و... هەتاد..

باڵانسی دارایی گشتی

دابەزینی نرخەکانی نەوت کاریگەری ئەرێنی بۆ میسر دەبێت، کە لە کەمبوونەوەی کورتهێنان لە دارایی گشتی وڵات خۆی دەبینێتەوە، ئەوەش بە رادەیەکی سەرەکی لە ئەنجامی پاڵپشتیکردنی خەرجییەکانی کەرتی سوتەمەنی دێتەدی. میسر لە ساڵی دارایی 2014-2015دا بڕی (100.4) ملیار جونەیهی میسری لە بودجەکەی بۆ پاڵپشتیکردنی کەرتی وزە دابینکردوە بەو گریمانەیەی، کە نرخی یەك بەرمیل نەوت (105) دۆلار بێت، ئەمە بە لەبەرچاوگرتنی چاکسازییەکانی کەرتی وزە، کە لە تەموزی ساڵی 2014دا جێبەجێکرا. پاشان لەبەر رۆشنایی دابەزینی نرخی نەوت پێشبینیکرا خەرجییەکانی پاڵپشتیکردنی سوتەمەنی لە ساڵی دارایی 2014-2015 بە رێژەی تا نزیکی لەسەدا 25 (نزیکەی لەسەدا 0.5 لە کۆی داهاتی ناوخۆ) کەمبکات. شیاوی باسکردنە بودجەی میسر جگە لەوەی لە ساڵی رابردو بڕیاری لەسەر دراوە، هیچ پاڵپشتیەکی دارایی زیادە لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو ناگرێتەخۆ.

پارەی هاتو لە ڕێگەی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو

پێشبینیدەکرێت بڕی پارە حەواڵەکراوەکانی کۆچبەرانی میسر لەناو وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو (کە نزیکەی 75%ی کۆی حەواڵەکان پێکدەهێنێت) هاوکات لەگەڵ دابەزینی نرخی نەوت کەمبکات، ئەوەش کاریگەری نەرێنی لەسەر تەرازوی ئاڵوێرە هەنوکەییەکانی میسر دەبێت و پێشدەچێت کاریگەرییەکانی کاتێکی زۆرتر بخایەنێت. داتاکان پیشانیدەدەن کە ئاستی حەواڵە داراییەکان بۆ میسر لە ڕێگەی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بە ڕێژەی (لەسەدا 5) دابەزیوە ئەوەش ئاماژەیە بۆ کەمبوونەوەی داهاتەکان بە ڕێژەی (0.7 تا 0.8) ملیار دۆلار لە ساڵی دارایی 2014-2015دا. ئەگەریش هەیە کەرتی گەشتوگوزار لە میسر بەشێوەیەکی نەرێنی بکەوێتە ژێر کاریگەرییەوە، بەهۆی کەمبوونەوەی هاتنی گەشتیارانی روسیاو وڵاتانی کەنداو و کەمبوونەوەی خەرجکردن لە کەرتی گەشتوگوزاریدا. لەمەش زیاتر، پێدەچێت راستەوخۆ وەبەرهێنانی بیانی بکەوێتە بەر کاریگەرییەکانی کەرتی نەوت و غاز (کە بەشێوەیەکی نەرێنی نزیکەی لەسەدا 50ی تێکڕای داهاتی وەبەرهێنانی بیانی راستەوخۆ پێکدەهێنێت). هەروەها پێشبینیدەکرێت ئەو کاریگەرییانە کۆنترۆڵبکرێت، ئەگەر دابەزینی نرخی نەوت لە ئاستێکی مامناوەندا بوەستێت. بە پێکەوە کۆکردنەوەی ئەم فاکتەرانە، بانکی نێودەوڵەتی پێشبینی کاریگەرییەکی نەرێنی دەکات لەسەر تەرازوی ئاڵوێرە بەردەوامەکانی میسر، کە بە گشتی دەگاتە ملیارێك تا دوو ملیار دۆلار، کە یەکسانە بە لەسەدا 0.3 تا 0.7 لە تێکڕای داهاتی ناوخۆیی میسر.

تونس

هەڵبژاردنە پەرلەمانی و سەرۆكایەتییەكان لە تونس لە ساڵی 2015دا ئەنجامدران و (ئەلباجی قائید ئەلسەبسی) وەك سەرۆكی نوێی وڵات لە كانونی یەكەمی 2015دا سوێندی یاسایی خوارد، لەو كاتەشەوە وەزیری ناوخۆ (الحبیب الصید) بە سەرۆك وەزیرانی تونس هەڵبژێردرا و بۆ پێكهێنانی كابینەی حكومەت راسپێردرا. حكومەتی تونس لە بودجەی نوێدا پێشبینیدەكرد كێرڤی گەشەسەندن لە 2015دا بە رێژەی لەسەدا 3 بەرزبێتەوە و ئاستی كورتهێنانی بودجە لەسەدا 7.1 لە تێكڕای داهاتی ناوخۆیی بۆ لەسەدا 6.2 لە تێكڕای داهاتی ناوخۆ دابەزێت. لە بودجەی تونس پێشنیاری هیچ زیادەیەك لە موچەی كارمەندان و فەرمانبەرانی كەرتی گشتیدا نەكراوە، سەرەڕای ئەوەی كە یەكێتی گشتی كاری تونس هەڕەشەی دەستپێكردنی مانگرتنی لە كاركردن كرد ئەگەر بێتو موچەكان زیادنەكرێت. هەندێك ئاماژە بە كەمبوونەوەی ئاستی بێكاری بەدەركەوتن، بەڵام تێكڕای كەمبوونەوەی پۆینتەكان زۆر كەمن، چونكە تێكڕاكانی گەشەسەندن دڵخۆشكەر نین و بەسنین بۆ دروستكردنی دەرفەتی كاركردن و دامەزراندنی ژمارەیەكی زۆر لە گەنجانی بێكار. بڕوانە (نەخشەی ژمارە 4).

نەخشەی (4): دۆخی ئابوری تونس

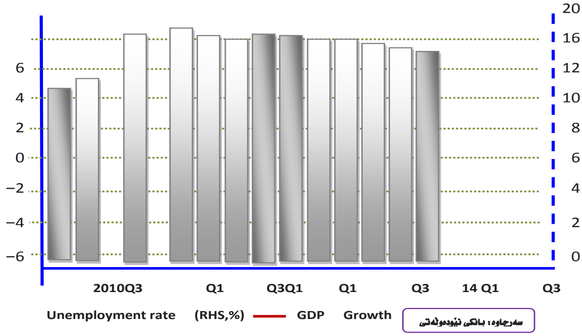

پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی ئاماژە بۆ ئـەوە دەکـەن، کە دابەزینی نرخی نەوت کاریگەرییەکی ئەرێنی لەسەر ئاستی گەشەسەندنی ئابوری تونس دەبێت، بە تایبەتی کاریگەری سەرەکی لەسەر بەهێزکردنی دارایی گشتی دەبێت، لە رێگەی کەمبوونەوەی ئاستی تێچووی پاڵپشتیکردنی بەرهەمەکانی وزە و تەرازوی ئاڵوێرە ئابورییە بەردەوامەکان ئەوەش بەهۆی باشبوونی باڵانسی بازرگانی نەوت. بەڵام کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر تێکرای هەڵئاوسان و گەشەسەندن و هەژاری، کاریگەرییەکی مامناوەندی دەبێت.

باڵانسی دارایی گشتی

ئەنجامەکانی ئەو ئەزمونە لێکچووەی بانکی نێودەوڵەتی بەکاریهێناوە، دەریدەخات کە کورتهێنانی بودجەی تونس بە رێژەی نزیکەی (لەسەدا 2) دادەبەزێت و لە ساڵی 2015دا گەیشتە رێژەی (لەسەدا 4.5) لە تێکرای داهاتی ناوخۆ، لە کاتێکدا لە ساڵی 2014 رێژەکەی لە کۆی داهاتی ناوخۆ (لەسەدا 6.2) بوو. گریمان بودجەی تازە پەسەندکراوی تونس ناوەندی نرخی یەك بەرمیل نەوتی برینتی

خام بە (95) دۆلار دیاریکردوە، لەگەڵ دیاریکردنی بەهای دراو بە (1.8) دیناری تونسی لە بەرامبەر یەك دۆلاردا، بەو شێوەیە زیادەیەك لە بودجە بەدیدێت لە ئەنجامی کەمبوونەوەی تێچوونەکانی پاڵپشتیکردنی سوتەمەنی، بەڵام چەند زیانێکی کەمیش دروستدەبێت بەهۆی کەمبوونەوەی باجەکان لەسەر بەرهەمهێنانی نەوتی تونس.

خشتەی (2): دۆخی دارایی گشتی تونس لە سایەی دابەزینی نرخی نەوت (بە ملیۆنان دیناری تونسی)

کاریگەری لەسەر خەرجییەکان	-2,165
کاریگەری لەسەر داهاتەکان	-635
تێکڕای کاریگەری لەسەر پێویستییەکانی قەرزکردن	-1,530
ڕێژەکە لەناو تێکڕای داهاتی ناوخۆ	1.7

تێبینی: یاسای بودجەی ساڵی 2015ی تونس باسی کاریگەری ئەو زیادبوونە دەکات، کە لە نرخەکانی بەروبوومەکانی وزەدا ڕوودەدات، ئەوەش بە ڕێگەی چەند بڕیارێکی کارگێڕی دیاریدەکرێت، کە بریتین لە: زیادکردنی ڕێژەی (لەسەدا 7) لە کەرتی کارەبا، زیادکردنی ڕێژەی دوو هێندە لەگەڵ زیادکردنی (لەسەدا 3)، جۆرەکانی سوتەمەنی (بەدەر لە ڕصاص و دیزڵ لە کانونی دووەم و ئەیلولی 2015)، بە تێکڕایی بەرامبەرە بە (356) ملیۆن دیناری تونسی (لەسەدا 0.4) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ. ئەو گریمانەیە لۆژیکییە، ئەگەر بڵێین حکومەتی نوێی تونس خۆی بەدوردەگرێت لە لەئەستۆگرتنی تێچووە سیاسییەکان بۆ جێبەجێکردنی زیادەکانی نرخ لە چوارچێوەی دابەزینی توندی نرخە جیهانییەکان.

گەشەسەندن

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر تێکڕاکانی گەشەسەندن کەمدەبێت. ئاستی بەرهەمێنانی نەوت لە ناوخۆ بەردەوامی دەبێت (کە ڕێژەی لەسەدا 2ی تێکڕای ئاستی بەرهەمهێنانی ناوخۆ پێکدەهێنێت)،

هەروەها ئاستی وەبەرهێنانی بیانی راستەوخۆش لە کەرتی وزە دادەبەزێت. لە لایەکیترەوە، خواست لە رێگەی زیادبوونی داهاتی پوخت و بەکاربردنی تایبەتی و وەبەرهێنانی حکومیەوە زیاد دەبێت. لەگەڵ گریمانەی بەردەوامبوونی شۆکی هەرەسهێنانی نرخی نەوت و غاز بە رێژەی (لەسەدا 50)، بۆیە کاریگەری لەسەر گەشەسەندن ئەرێنی دەبێت بە رێژەی نێوان (لەسەدا 0.1 و 0.2).

هەڵئاوسان و هەژاری

کاریگەری لەسەر تێکڕای هەڵئاوسان کەمتر دەبێت، چونکە زۆربەی نرخەکانی وزە و رێژەیەکی گەورە لە نرخەکانی خۆراك بە رێگەی بڕیارە کارگێڕییەکان دیاریدەکرێت. ئەگەر نرخەکانی نەوت بە رێژەی (لەسەدا 30) کەمبوونەوەی بەخۆوەبینی هــەروەك لە فۆڕمی لێکچواندنەکەدا پێشبینیکراوە، ئەوە جیاوازی نێوان نرخە جیهانییەکان و نرخە ناوخۆییە سەپاوەکان بەرتەسکتر دەکاتەوە، ئەو کارەی کە دەرفەتێکی نمونەیی دەڕەخسێنێت (بۆ نمونە) سەبارەت بە جێبەجێکردنی میکانیزمی نرخدانانی نەرم بۆ بەنزینی بێ رەساس. گۆڕینی پێشبینییەکانی هەڵئاوسان هەموارێکی کەم بە رێژەی تا (لەسەدا 4.8)ی لە ساڵی 2014دا دروستکردوە، هەرچەندە ئەو رێژەیە لە ساڵی 2013 (لەسەدا 5.5) بوو. ئەگەر کاریگەرییە سنوردارەکانی گۆڕینی بارودۆخی ئابوری لە رێگەی بەکارهێنانی داتاو زانیارییە بەردەستەکان لە ئەنجامی نوێترین روپێوی بنکۆڵکاریی بۆ بەکاربردنی خێزانی بەرچاوبگرین، دەبینین کە دابەزینی نرخەکانی وزە بە رێژەی (لەسەدا 15) و نرخەکانی خۆراك بە رێژەی (لەسەدا 5)، لەوانەیە ئەوە ببێتە هۆی زیادبوونی پاشەکەوتی راستەقینەی خێزانە هەژارەکان بە رێژەی (لەسەدا 3)، بەڵام بۆ لەسەدا 40ی دانیشتوان رێژەکە (لەسەدا 2.5) دەبێت.

لوبنان

باشتربوونی بارودۆخی ئاسایش و سەقامگیری لوبنان لە ئەنجامی کارکردن بە پلانێکی ئەمنی لە تەرابلوس و پێکهێنانی حکومەتێکی نوێ، بووەتە هۆی بەدیهاتنی باشبونێکی کەم لە دۆخی ئابوری لوبنان. بە بەراورد لەگەڵ ساڵی 2013، لە 2014دا ژمارەی گەشتیارانی هاتو بۆ لوبنان بە ڕێژەی (لەسەدا 40) زیادیکرد، هەروەها مۆڵەتپێدانی بونیادنانی خانوبەرە بە ڕێژەی (لەسەدا 8.4) زیادیکرد، هەموو ئەمانە بووە هۆی بەدیهێنانی گەشەسەندن لە تێکڕای داهاتی راستەقینەی ناوخۆدا (بە گوێرەی پێوەری تایبەت بە جوڵەی چالاکی ئابوری لە بانکی نێودەوڵەتی calculated Coincidence index)، بەوەش خوێندنەوەیەکی ئەرێنی لە چارەکی دووەمی ساڵی 2014دا دروستکرد، بە بەراورد لەگەڵ ساڵی پێشخۆی. لە پێناو هاندانی گەشەسەندندا، حکومەتی تونس بڕیاری ئەنجامدانی کۆمەڵێك ڕێوشوێنی دا بە بەهای یەك ملیار دۆلار، ئەوەش لە شێوەی قەرزی پاڵپشتیکراو لەلایەن کەرتی تایبەتەوە. ئەم هەنگاوە دەرفەت بە خاوەنکارانی ئازاد لە لوبنان دەدات بۆ بەدەستهێنانی پاڵپشتیکردنی دارایی ئاسان و چوونە ناو بازاڕی کار.

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر لوبنان

پێشبینیدەکرێت کاریگەری گشتی دابەزینی نرخی نەوت لەسەر ئابوری لوبنان ئەرێنی بێت. لەلایەن دارایـی گشتی ئەو وڵاتەوە، دابەزینی نرخی نەوت داهاتێکی گەورە دەستەبەر دەکات، لە رێگەی دابەزینی ئەو بڕە پارانەوە دێت، کە حکومەت دەیدات بە کۆمپانیاکانی کارەبا. هەروەها پێشبینیدەکرێت تـەرازوی پێدان کاریگەرییەکی پوخت دروستبکات، چونکە کاریگەری کەمبوونەوەی داهاتەکانی کەرتی وزە زاڵدەبێت بەسەر کەمبوونەوەی حەواڵەی کۆچبەرانی لوبنان لە تاراوگە. ناڕونیەك لە کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر کەرتە راستەقینەکە بەدیدەکرێت، چونکە دابەزینی نرخی بەربوومە پترۆلییەکان لەلایەك بەکاربردنی تایبەت دەبوژێنێتەوە، بەڵام لە لایەکی ترەوە کەمبوونەوەی حەواڵەی کۆچبەرانی لوبنان لە وڵاتانی بەرهەمهێنی نەوت لەوانەیە ئاستی ئەم بەکاربردنە لاواز بکات.

باڵانسی دارایی گشتی

بەهۆی دابەزینی نرخەکانی نەوتەوە، باری دارایی گشتی لوبنان باشتر بووە، لە کاتێکدا کە لە چەند لایەنێکی بونیادیدا بە لاوازی ناسراوە. پێشبینیدەکرێت کورتهێنانی گشتی بودجەی حکومەتی ناوەندیی بە رێژەی (لەسەدا 10.2) لە تێکڕای داهاتی گشتی لوبنان زیادبکات. پێشبینییەکان ئاماژەیان بۆ ئەوە دەکرد، کە تێکڕای قەرزی گشتی لوبنان لە کۆتایی ساڵی 2014دا دەگاتە (لەسەدا 149) لە کۆی داهاتی ناوخۆی وڵات. کاریگەری سەرەتایی دابەزینی نرخی نەوت لە رێگەی پێدانی بڕە داراییەکانەوە بە زۆری لەسەر کۆمپانیای کارەبای لوبنان دەبێت، هەرچەندە لە رابردودا بڕە داراییە حکومییەکان بە مەبەستی وەبەرهێنان نەدراوە بە کۆمپانیای کارەبای لوبنان، لە بەرامبەریشدا ئاستی بەرهەمهێنانی وزەی کارەبا

کەمیکردوە، بەڵام خواست لەسەری زیادیکردوە. لە ئێستادا ئاستی بەرهەمهێنانی وزەی کارەبا لە لوبنان دەگاتە (2019) مێگاوات بە بەراورد بەو خواستەی لە لوتکەدایە، کە دەگاتە (3195) مێگاوات، ئەمەش بووەتە هۆکاری بڕینی تەزوی کارەبا بەشێوەیەکی ڕۆژانە، بەڵام لە ڕێگەی کەرتی تایبەتەوە قەرەبوو دەکرێتەوە.

ئەم بڕە پارانەی حکومەت دەیاندات بە کۆمپانیاکان پەیوەستن بە نرخی نەوتەوە، لە ساڵی 2005وە ئاستی ئەم پەیوەستبوونە ڕێژەکەی (لەسەدا 0.4)ە. لە چەند ساڵی ڕابردودا نرخی نەوت بەشێوەیەکی کەموێنە بەرزبوو، ئەوەش بووە هۆی زیادبوونی پێدانە داراییەکانی حکومەت بە کۆمپانیای کارەبای لوبنان، کە بە گشتی لە ساڵی 2011وە ڕێژەکەی (لەسەدا 4.7)ی لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ پێکهێناوە. بەڵام دابەزینی نرخی نەوت لە ڕێگەی کەمکردنەوەی ئاستی پێدانە داراییەکانی حکومەت بەو کۆمپانیایە، کاریگەری ئەرێنی لەسەر دۆخی دارایی گشتی لوبنان دەبێت، ئەگەرچی بۆ ماوەی (6 تا 9) مانگ دواکەوتوە بەهۆی شێوازی گرێبەستە بەردەوامەکان، کە لەگەڵ دابینکارانی سوتەمەنی و گاز کراوە.

باڵانسی ئاڵوێرە بەردەوامەکان

سەرەڕای ئەو کاریگەرییە توندەی وڵاتانی هەناردەکاری نەوت لە ڕێگەی حەواڵەی کۆچبەران و وەبەرهێنانەوە لەسەر لوبنان دروستیانکردوە، ئەوەش لەبەر بارودۆخی لوبنان وەك هاوردەکارێکی گەورەی نەوت، بۆیە پێشبینیدەکرێت باڵانسی تەرازوی پێدانی ئەو وڵاتە بەرەو ئاستێکی باشتر بچێت. پێشبینییەکان هێما بۆ ئەوە دەکەن کە کورتهێنان لە تەرازوی ئاڵوێرە بەردەوامەکاندا بە نزیکەی (لەسەدا 8) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆیی لە ساڵی 2014ی پێکهێناوە، ئەوەش هەمان ڕێژەی دوو ساڵی ڕابردوە. فاکتەری سەرەکی لەم بارودۆخەدا بریتییە لە دروستبوونی کورتهێنانێکی گەورە لە باڵانسی بازرگانیدا،

کە بە تێکڕایی لە ساڵی 2010وە گەیشتە ڕێژەی (لەسەدا 34)ی کۆی داهاتی ناوخۆیی لوبنان.

لەبەرئەوەی لوبنان هەموو نەوتەکەی هاوردەدەکات، بۆیە داهاتە خەرجکراوەکانی لەسەر وزە فاکتەرێکی سەرەکیە بۆ دروستبوونی کورتهێنانی بازرگانی، کە بە تێکڕایی ڕێژەی (لەسەدا 8.3) لە کۆی داهاتی ناوخۆی لوبنان پێکدەهێنێت. سەرەڕای ئەوەش، دابینکردنی پێداویستییەکانی تەرازوی پێدان وادەکات لوبنان پشت بەو یارمەتییە داراییانە ببەستێت، کە دەستیدەکەوێت، لە کاتێکدا بەشێکی زۆری لە ڕێگەی حەواڵەی کۆچبەرانەوە بۆیدێت، کە بە تێکڕایی ڕێژەی (لەسەدا 6.5)ی داهاتی ناوخۆ پێکدەهێنێت (بۆ نمونە لە نێوان 2010-2013). دابەزینی نرخی نەوت کاریگەری لەسەر بڕی پارە حەواڵەکراوەکانیش هەیە، چونکە بەشێکی گەورەی ئەو پارە حەواڵەکراوانە لە ڕێگەی ڕەوەنـدی گـەورەی لوبنان لەناو وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە پێیدەگات، لە کاتێکدا ناوچەی کەنداو سەرچاوەیەکی گرنگە بۆ داهاتی زۆرێك لە دامەزراوەکان و ناوەندەکانی کار لە لوبنان.

گەشەسەندن و هەڵئاوسان

کاریگەری پێشبینیکراو لەسەر بـواری گەشەکردن لێڵ و ناڕوونە و بەندە بە درێژی ماوەی دابەزینی نرخی نەوت و ئەو پێشبینییانەی هەڵیگرتوە. دابەزینی نرخەکانی نەوت بە قازانجی بەکاربەران دەشکێتەوە و پێگەی گەشەسەندن بەهێزدەکات، لەگەڵ بە گریمانەوەرگرتنی جێگیری فاکتەرەکانی تر، بەڵام لە لایەکیترەوە پێدەچێت حەواڵەکانی کۆچبەران لە وڵاتانی بەرهەمهێنی نەوت بکەونە ژێر کاریگەرییەوە ئەگەر بێتو دابەزینی نرخی نەوت بۆ ماوەیەکی دورودرێژ بەردەوامبێت، پاشان تێکڕاکانی هەڵئاوسانی بنەڕەتی لەگەڵ دابەزینی نرخی نەوتدا کەمبێتەوە.

ئوردن

هەندێك ئاماژە هەیە، كە چالاكی ئابوری لە وڵاتـی ئوردن دەستیكردوە بە گەشانەوە. داتاو ئامارە فەرمییەكان نیشانیدەدەن، ئاستی گەشەكردن لە كەرتی گەشتوگوزاریدا لە ماوەی نۆ مانگی ساڵی 2014دا بە رێژەی (لەسەدا 9) بەرزبوونەوەی بەخۆوە بینیوە. هەروەها تێكڕای داهاتەكان لەو ماوەیەدا بە رێژەی (3.4) ملیار دۆلار زیادیكردوە بە بەراورد لەگەڵ (3.1) ملیار دۆلار لە هەمان كاتی ساڵی 2013دا. ئەم زیادبوونەش دەگەڕێتەوە بۆ زیادبوونی ژمارەی ئەو گەشتیارانەی لە وڵاتانی كەنداو و ویلایەتە یەكگرتوەكانەوە بەرەو ئوردن هاتون، سەرباری ئەو كۆچبەرە ئوردنییانەی بە مەبەستی بەسەربردنی پشوەكانیان گەڕاونەتەوە بۆ شانشینی ئوردن. ژمارەی گەشتیارانی وڵاتانی تری عەرەبی بۆ ئوردن گەیشتۆتە یەك ملیۆن كەس، لە نێوانیشیاندا نیو ملیۆنیان لە وڵاتانی كەنداوەوە هاتون.

ئامارو داتاكانی بانكی ناوەندی ئوردن نیشانیدەدەن، كە تێكڕای ئاستی هەڵئاوسان لە ساڵی 2014 دابەزیوە، دوای ئەوەی لە ساڵی 2013دا گەیشتە لوتكە، ئەمە سەرەڕای كەمبوونەوەی رێژەی بێكاری لە

ئوردن بە ڕێژەی (لەسەدا 11.4) لە چارەکی سێیەمی 2014دا. تێکڕای ئاستی گەشەسەندنی گشتی لە کۆی داهاتەکانی ناوخۆی ئوردن بە نزیکەی (لەسەدا 3) زیادبوونی بەخۆیەوە بینیوە، پێشبینیشدەکرێت بەهۆی بوژانەوەی چالاکییە ئابورییەکان و دابەزینی نرخی نەوتەوە، ڕێژەی گەشەکردنی داهاتەکان لە ساڵی 2016دا بگاتە (لەسەدا 3.3)، چونکە دابەزینی نرخی نەوت فشارەکانی سەر تـەرازوی ئاڵوێرە بەردەوامەکان و دارایی گشتی دەوڵەت کەمدەکاتەوە.

باڵانسی ئاڵوێرە بەردەوامەکان

لەبەر ئەوەی ئوردن هاوردەکارێکی تەواوی نەوتە، بۆیە پێدەچێت دروستبوونی کورتهێنانی زیاتر لە باڵانسی تـەرازوی بازرگانیدا کەمبێتەوە ئەوەش بەهۆی دابەزینی نرخەکانی نەوتەوەیە. هەرچەندە ئاستی داهاتەکان لە ئەنجامی هەرەسهێنانی نرخی نەوتی جیهانی، بە ڕێژەی (لەسەدا 21.1) لە مانگی ئەیلولی 2014 کەمیکردووە، بەڵام ئەم کاریگەرییانە بەهۆی زیادبوونی داهاتەکانی وزەی ئوردن بە ڕێژەی (لەسەدا 18.7) چارەسەرکراوە.

ئـێران

ئێرانیش وەك هـەر یەكێك لـە گـروپـی ئـەو هەشت وڵاتـە هەڵبژێردراوەی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باكوری ئەفریقیا، گەشەسەندنێكی سست و خاوی بەخۆوە بینیوە، بەڵام لە ساڵی 2014وە ئاماژەكانی گەشەكردنی ئابوری لە ئێران بەدەركەوتون. لەبەرئەوە حكومەتی تاران بەرنامەیەكی بۆ بەگژداچوونەوەی پوكانەوە بە هۆكاری هەڵئاوسان داڕشتوە. پلارەكانی پوكانەوە، ئەو پرسەی یارمەتیدەر بوو بۆ كەمكردنەوەی هەندێك لە سزاكانی سەر ئێران لە ئاكامی دوو رێككەوتنی كاتی لەگەڵ گروپی (5+1) لە تشرینی دووەمی 2013 و 2014، جگە لە بوژانەوەی چالاكیە ئابورییەكان لە ساڵی 2014.

داتاكانی بانكی ناوەندی دەریدەخەن، كە لـەدوای دوو ساڵ لە تۆماركردنی رێژەی نەرێنی لە روی گەشەسەندنی ئابورییەوە، بەڵام ئاستی گەشەسەندن لە چارەكی یەكەمی ساڵی 2014 (21ی ئادار–21ی ئایار) گەیشتە لەسەدا 4.6 (بە بەراورد لەگەڵ رێژەی 4.1ی هەمان ماوەی ساڵی 2013)، ئەوەش لە سایەی زیادبوونی بەرهەمهێنانی پیشەسازی گۆڕین و بەكانزاكردن، هەروەها بەهۆی بەدیهێنانی پێبازێك لە بواری خەرجییەكان و دابەزینی كورتهێنان، سەرەڕای دابەزینی نرخی نەوت. بڕوانە (نەخشەی 5).

نەخشەی (5): دۆخی ئابوری ئێران

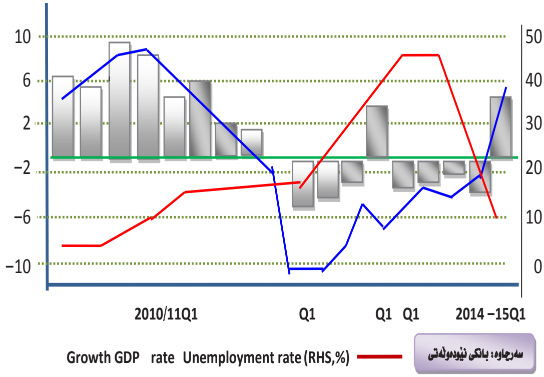

لە ساڵی 2015دا وتوێژەکانی ڕێککەوتنی ئەتۆمی لە نێوان ئێران و گروپی (5+1) درێژکرایەوە بۆ ئەوەی هەردوولا بواریان هەبێت تا بگەنە ڕێککەوتنێك کە وردەوردە ببێتە هۆی لابردنی سزاکانی سەر ئێران لە ئایندەدا. ئەگەر ئەم ڕێککەوتنە کرا، ئەوا پێدەچێت ئابوری ئێران لە 2016-2017 و ساڵی دواتریش باشبوونێکی بەرچاو بەخۆوە ببینێت، ئەوەش لە سایەی زیادبوونی بەرهەمهێنانی نەوت و گەورەبوونی ئاستی ئاڵوێری بازرگانی لەگەڵ هاوبەشەکانیدا، بە تایبەتیش ئیماراتی عەرەبی یەکگرتو. تێبینیدەکرێت کە هەناردەکراوەکانی ئێران بۆ وڵاتانی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا کەمە (گەیشتۆتە نزیکەی لەسەدا 5ی تێکڕای هەناردەکانی لە ساڵی 2013)، کە نزیکەی نیوەی بۆ ئیماراتی عەرەبی و سوریا دەنێردرێت بڕوانە (پاشکۆی خشتەی وڵاتەکان). هەروەها ئیمارات هاوبەشێکی بازرگانی سەرەکی ئێرانە و پشکی لە تێکڕای داهاتەکاندا لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردو زۆر زیادیکردوە. حکومەتی ئێران نرخێکی ماماناوەندی بۆ نەوت

بەکارهێنا گەیشتە (70) دۆلار لە بودجەی ساڵی داهاتو، بەڵام نرخی ئەو نەوتەی دەبێتە بارتەقای هاوسەنگی نێوان داهاتەکان و خەرجییەکان لە بودجەدا لە (110) دۆلار زیاترە. بەمدواییانە حکومەتی ئێران دەستیکردوە بە هەموارکردنی بودجەکەی بۆ ئەوەی لەگەڵ نرخی تازەدا بیگونجێنێت، کە (40) دۆلارە.

لە پێناو روبەڕوبوونەوەی کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت، لە ساڵی دارایـی داهاتودا دەستدەکات بە کەمکردنەوەی خەرجی بەردەوام و خەرجی سەرمایە، هەروەها هەندێك لە پرۆژە سەرمایەدارییەکان دوادەخات. ئەگەر ئێران لەگەڵ گروپی نێودەوڵەتی (1+5) نەگەیشتبایە رێککەوتنی ئەتۆمی، ئەوا ئابورییەکەی زیانێکی زۆری لێدەکەوت، ئەوەش بێگومان کاردانەوە و کاریگەری نەرێنی لەسەر باڵانسی دارایی گشتی و ئاڵوێرە ئابورییە بەردەوامەکان و تێکڕاکانی هەڵئاوسان و نرخی دراوی ئێرانی دەبێت.

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر ئێران

دابەزینی نرخی نەوت کاریگەری هەرە سەرەکی لەسەر ئێران دەبێت لە رێگەی تێکچوونی باڵانسی دارایی گشتی و ئاڵوێرە ئابورییە بەردەوامەکان و گەشەسەندی ئابوری، بەڵام لەدوای گەیشتن بە رێککەوتنی ئەتۆمی ئـەوە دەبێتە هەنگاوێك بۆ لابردنی سزاکانی سەر کەرتی نەوتی ئێران، هەروەها چاوەڕوانیش دەکرێت ئاستی هەناردەکانی نەوتی ئێران ببوژێتەوە تا لە ساڵی 2017دا دەگاتە ئاستەکانی پێش سەپاندنی سزاکان. هەروەها بازاڕی نەوتی جیهانی زیادبوونی بڕی یەك ملیۆن بەرمیل نەوتی

زیادە بەخۆوە دەبینێت. پێشدەچێت ئابوری ئێران گەشەکردنێکی بەرچاو بەخۆیەوە ببینێت، چونکە نەوت زاڵە بەسەر کۆی هەناردە و داهاتەکانی ئێران، کە بودجەی لێپێکدێت (هەناردەکردنی نەوت نزیکەی لەسەدا 80ی تێکڕای داهاتی هەناردەکراوەکان بە ڕێژەی لەسەدا 50-60ی داهاتە حکومییەکان پێکدەهێنێت). لە ساڵی دارایی 2010-2011 لەپێش سەپاندنی سزاکان، ئاستی بەرهەمهێنانی نەوت گەیشتە نزیکەی 3.7 ملیۆن بەرمیل لە ڕۆژێکدا، کە لەو ڕێژەیە ڕۆژانە دوو ملیۆن بەرمیلی لێ هەناردە کراوە. داتا و پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی دەریدەخات، کە سیناریۆی گەیشتن بە ڕێککەوتنی ئەتۆمی لەگەڵ گروپی (5+1) لە تەموزی 2015 و بەرە بەرە لابردنی سزاکانی سەر ئێران، پێدەچێت لە 2016-2017 و 2017-2018دا تێکڕای ئاستی گەشەسەندنی ناوخۆیی ڕاستەقینە بگەیەنێتە (لەسەدا 4)، یاخود بیگەیەنێتە نزیکی ئاستی گەشەی ئابورییەکەی لەپێش سەپاندنی سزاکان لە نێوان 2010-2011دا، بڕوانە (خشتەی 3)، (نەخشەی 6). بەڵام بەهۆی دابەزینی نرخی نەوت لەو ماوەیەدا بە بەراورد لەگەڵ لوتکەکەی لە ساڵی 2010، کورتهێنانی دارایی گشتی بەردەوامی دەبێت ئەگەر لە ماوەی پێشبینییەکاندا زیاتر نەکات. لەوانەیە لەپاڵ گەیشتن بە ڕێککەوتنی ئەتۆمی کاریگەریی گشتی ئەرێنی لە ئێران بەدیبێت، چونکە پێشبینیدەکرێت ئەو دۆخە یارمەتیدەر بێت بۆ کەمکردنەوەی ئاستەکانی بێکاری و دابەزینی فشاری هەڵئاوسان.

خشتەی (3): گەشەسەندنی تێکڕای داهاتی راستەقینەی ناوخۆ لە ئێران

ئەگەرەکان	پێشبینییەکان							
ساڵی دارایی	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	20/2016 2017	2018/2017
گەیشتن بە ڕێککەوتن	5.9	3.0	-5.8	-1.7	1.5	1.2	4.8	5.5
نەگەیشتن بە ڕێککەوتن	5.9	3.0	-5.8	-1.7	1.5	0.0	-0.9	-1.3

سەرچاوە: بانکی نێودەوڵەتی

پێشبینیدەکرێت دۆخی ئێران لەوەش خراپتربێت، چونکە حکومەت ناتوانێت زیاتر لە یەك لەسەر سێی داهاتە مانگانەییەکانی فرۆشتنی نەوت بەدەستبێنێت، کە دەکاتە نزیکەی (700) ملیۆن دۆلار لە کۆی دوو ملیار دۆلار، ئەوەش لە سایەی کەمکردنەوەی سزاکان لە ئێستادا. پێشدەچێت ئەو دۆخە لە داهاتودا فشارێکی گەورە لەسەر بودجەی حکومەتی ئێران دروستبکات، بەهۆی کەمکردنەوەی وەبەرهێنانی سەرمایەداری، پرۆژەکانی گەشەپێدان، خەرجی بەردەوام و زیادبوونی ئاستەکانی هەڵئاوسان و بێکاری. پێشبینیشدەکرێت بەهای دراوی ئێرانی (ریاڵ) دابەزینی زیاتریش بەخۆیەوە ببینێت دوای ئەوەی بەهۆی توندکردنی سزاکانەوە لە ساڵی 2012دا (لەسەدا 50)ی بەهاکەی لەدەستدا. سەرەڕای ئەوەی ئێران خاوەنی یەدەگێکی گەورەی دراوی نەختینەی بیانیە، بە نزیکەی (110) ملیار دۆلار مەزەندەدەکرێت، هەروەها سندوقێکی سیادی خۆی

هەیە بە هۆیەوە دەتوانێت لە ماوەیەکی نزیکدا بەکاریبێنێت، بەڵام پێشبینیدەکرێت ئابوری ئەو وڵاتە بە دۆخێکی زۆر قورسدا گوزەربکات.

نەخشەی (6): دۆخی ئابوری ئێران لە سایەی سیناریۆی رێککەوتنی ئەتۆمی

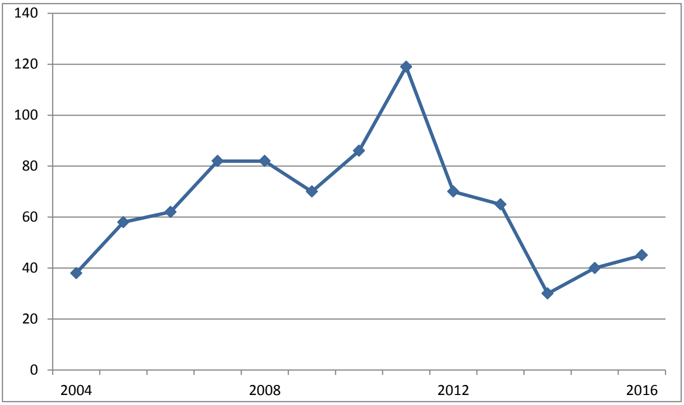

عـێـراق

عێراق تا رادەیـەك گەشەكردنێكی ئەرێنی بەخۆیەوە بینیوە، كە لە كۆتاییهێنان بە كێشەیەكی درێژخایەن خۆی دەبینێتەوە سەبارەت بە دابەشكردنی داهاتەكانی هەناردەكردن و فرۆشتنی نەوت لە نێوان حكومەتی ناوەندی و هەرێمی كوردستانی نیمچە سەربەخۆ. بەپێی ئەو رێككەوتنە نوێیەی لە كانونی دووەمـی 2015وە خرایە بواری جێبەجێكردنەوە، دەبوو هەرێمی كوردستان رۆژانە بڕی (250) هەزار بەرمیل نەوت هەناردەبكات و پارێزگای كەركوكیش رۆژانە (300) هەزار بەرمیل هەناردەبكات. لەگەڵ ئەوەی رێككەوتنەكە خێری عێراقی تێدا بوو، بەڵام ئاستی فشارەكانی زۆركردنی نەوتی لەسەر بازاڕی نەوت بەرزتركردەوە، چونكە هەناردەی دیادەی نەوتی پێشبینیكراو لە نەوتی خامی كەركوك بە كرداریی بڕی خـراوەڕووی نەوتی لە بـازاڕدا زیاتر كرد. ئەوە هەنگاوێك بوو بۆ دەستپێكردنەوەی ناردنی بودجە لەلایەن حكومەتی ناوەندییەوە بۆ هەرێمی كوردستان، كە بریتییە (لەسەدا 17) ی بودجەی حكومی عێراق، لەگەڵ پێدانی ناردنی بڕی پارەی زیاتریش بە بڕی یەك ملیار دۆلار بۆ موچەو چەك و تەقەمەنی هێزی پێشمەرگەی كوردستان، كە لە دژی رێكخراوی دەوڵەتی ئیسلامی (داعش) شەڕ دەكات.

سەرەڕای ئەو دۆخی پاشاگەردانیەی لە ئێستادا وڵاتەکەی پێدا تێدەپەڕێت، بەڵام ئاستی هەناردەکردنی نەوتی عێراق لە مانگی کانونی یەکەمی 2014وە بۆ ئاستی (2.9) ملیۆن بەرمیل لە رۆژێکدا زیادیکردوە، کە لە ساڵی 1980وە ئەمە بەرزترین ئاستی هەناردەکردنی نەوتە، (نەخشەی 7). بەڵام بەهۆی دابەزینی نرخی نەوتەوە ئاستی داهاتەکانی فرۆشتنی نەوت لەم ماوەیەدا، بە بەراورد لەگەڵ مانگەکانی سەرەتای ساڵی 2014، زۆر کەمیکردوە، ئەوەش بووە هۆی زیادبوونی تێکڕای کورتهێنانی دارایی، کە پێشبینیدەکرا لە ساڵی 2014دا بگاتە رێژەی (لەسەدا 7) لە کۆی داهاتی ناوخۆی عێراق. ئەمە لە کاتێکدایە کە خەرجکردن لەسەر ئاستە جۆراوجۆرەکان بەردەوامە و حکومەت هەوڵ و تەقەڵلا دەدات بۆ بەدەستهێنانەوەی ئەو زەوییانەی، کە رێکخراوی دەوڵەتی ئیسلامی (داعش) دەستی بەسەردا گرتون. خەرجییەکانی ئێستای عێراق زیاتر لە رێژەی (لەسەدا 30) کۆی داهاتی ناوخۆی پێکدەهێنێت و خەرجی سەرمایەداریش نیوەی ئەم ژمارەیە پێکدەهێنێت. لە نیوەی دووەمی ساڵی 2015دا داهاتەکانی هەناردەکردنی نەوت بەهۆی دابەزینی نرخی نەوتەوە بە شێوەیەکی کاریگەر کەمیکرد. هەروەها لە ماوەی نێوان مانگی ئایار تا تشرینی دووەمی 2014، بەهای هەناردەکردنی نەوتی مانگانەی عێراق لە (8) ملیار دۆلار بۆ (5.4) ملیار دۆلار دابەزی. هۆکاری سەرەکی ئەم دابەزینە گەورەیەش بۆ نرخی هەناردەکردنی نەوتی عێراقی دەگەڕێتەوە (کە بە کەمتر لە پێوەری نرخی جیهانی دەفرۆشرێت)، واتە لە هەمان ماوەدا لە 100.7 دۆلارەوە بۆ ئاستی 70.4 دۆلار هاڕەیکرد. لە لایەکی ترەوە نەبوونی ئارامی و ئاسایش زۆر بە خراپی بووە هۆکاری پەکخستنی هەوڵەکانی بونیادنانەوە و وەبەرهێنان لە عێراق، ئەمەش بووە هۆی گەشەکردنێکی کەمتر لە ئاستی چاوەڕوانکراو، بەوەش ئاستی گەشەسەندنی ئابوری دابەزیوە.

نەخشەی (7): دۆخی ئابوری عێراق

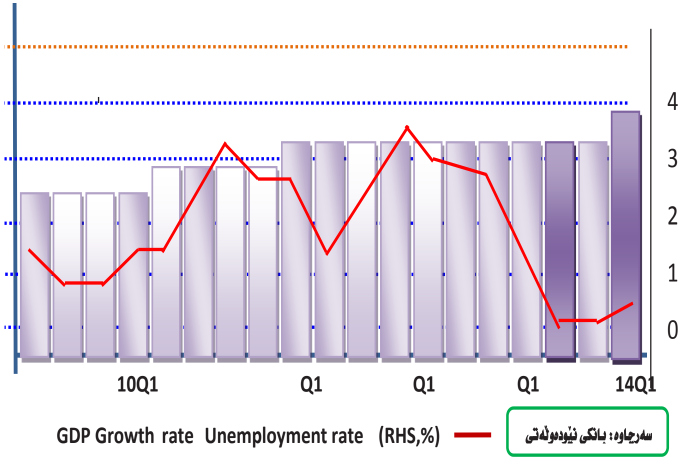

پرۆژەی بودجەی 2015ی عێراق لە تشرینی دووەمی هەمانساڵ لەسەر بنەمای گریمانەی (70) دۆلار بۆ یەك بەرمیل نەوت پێشکەشی ئەنجومەنی وەزیران کرا لەگەڵ پێدانی ئەولەویەت بە موچە و خەرجی سەربازی و پرۆسەکانی فریاگوزاریی مرۆیی. بەڵام پرۆژەی بودجەی عێراق بە ڕێژەی (39) ملیار دۆلار (لەسەدا 17) لە کۆی داهاتی ناوخۆ کورتهێنانی هەبوو. ئەم گریمانەیە بە نەشیاو درایە قەڵەم، لەبەرئەوە حکومەتی عێراق هەڵسا بە هەموارکردنی پرۆژەی بودجەکەی و لەجیاتی ئەوەش دەستیکرد بە ڕاگرتنی دامـەزرانـدنـی فەرمانبەران و ریشەکێشکردنی دیارترینی زێدەڕۆییەکان و کەمکردنەوەی خەرجییەکان (بە تایبەتی دۆزینەوەی ناسنامەی 50 هەزار سەربازی وەهمی).

لێکنزیکبوونەوەی حکومەتی بەغدا لەگەڵ حکومەتی هەرێمی کوردستان سەبارەت بە هەناردەکردنی نەوتی باکوری عێراق، واتە

ئەو بڕە نەوتەی لە ناوچەی دەسەڵاتی کوردستانەوە هەناردەدەکرێت یان تێپەڕبوونی ئەو نەوتەی لە کەرکوکەوە هەناردەدەکرێت و بەناو خاکی ئەو ناوچەیەدا تێدەپەڕێت، بۆ خۆی یارمەتیدەرە بۆ کەمکردنەوەی هەندێك فشار لەسەر عێراق. لە روانگەی بازاڕی نەوتی جیهانییەوە دووبارەکردنەوەی رێگەی هەناردەکردنی نەوتی خامی باکور بە رێژەی (550) هەزار بەرمیل لە رۆژێکدا، ئاستی خستنەڕووی نەوت بەرزدەکاتەوە، لەگەڵ ئەوەی بەشێك لەم ژمارەیە کە لە بازاڕی هاوتا دەردەچێت، هەناردەی نەوتی هەرێمی کوردستانە لەگەڵ ئەو گۆڕانکارییانەی لە پێکهاتەی گشتی عێراقدا رودەدات.

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر عێراق

تێبینی ئەوە دەکرێت دابەزینی نرخی نەوت کاریگەری سەرەکی لەسەر باڵانسی دارایی گشتی عێراق و باڵانسی خەرجی بەردەوام داناوە. پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی ئاماژەدەکات بۆ ئەوە، کە کورتهێنانی دارایی گشتی عێراق لە ساڵی 2015 بە بەراورد بە نزیکەی (لەسەدا 6)ی ساڵی 2014، بە رێژەی (لەسەدا 20) لەسەر کۆی داهاتی ناوخۆ بەرزدەبێتەوە، هەروەها زیادەی بودجەی بازرگانی نەوت رێژەی (لەسەدا 14)ی تێکڕای داهاتی ناوخۆ دروستدەکات. تێکڕای گەشەسەندنی راستەقینەی کۆی داهاتی ناوخۆش تا نزیکەی (لەسەدا 1.5) بەرزدەبێتەوە، کە بە نیسبەت عێراقەوە بە شێوەیەکی بەرچاو رێژەیەکی نزمە لە کاتێکدا هێشتا لە قۆناغی گەشەکردن و بونیادنانەوەدایە. لە سایەی کەمتوانایی عێراق بۆ گەیشتنی بە بازاڕەکانی سەرمایە و بەهۆی پابەندییەکانی ئێستای پەیوەست بە پێدانەوەی قەرزەکان، کورتهێنانی ئێستای ئاماژەیە بۆ بوونی کەلێنێکی دارایی گەورە، لەگەڵ گریمانەی رونەدانی هیچ

گۆڕانکارییەك لە سیاسەتی پەیوەست بە یەدەگی دارایی بانکی ناوەندی عێراق، چونکە تاکو مانگی کانونی یەکەمی 2014، تێکڕای یەدەگی عێراق لە نەختینەی بیانی گەیشتە (69.1) ملیار دۆلار.

خەرجییەکانی حکومەت

کاریگەری هەرە دیاری دابەزینی نرخی نەوت لە بازاڕەکانی جیهاندا کەوتۆتە سەر کەرتی خەرجیە حکومییەکان لە ڕێگەی دروستبوونی کەمبوونەوەی خەرجی سەرمایەداری تا ئاستی سنوردارکردنی قەبارەی وەبەرهێنان. حکومەت هەوڵی زیادکردنی پشتبەستن بە پشتیوانی دارایی دەرەکی دەدات بۆ جێبەجێکردنی بەرنامەکانی وەبەرهێنانی سەرمایەداری (بە تایبەتی لە ڕێگەی دەستەکانی ئەماناتی هەناردەکردن و پشتیوانی دارایی دووقۆڵی/فرەلایەن بە پێچەوانەی ئەو هاوکارییانەی لەلایەنە کۆمەکبەخشەکانەوە لەبەر هۆکاری مرۆیی وەریدەگرێت). حکومەتی عێراق داوایکردوە پێدانەوەی گوژمێکی تری قەرەبووکردنەوەی کوێت دوابخرێت، بەو هۆیەوە پێدانەوەی بڕێك پارەی زۆر لەسەر عێراق دوادەخرێت، کە بە نزیکەی (5) ملیار دۆلار مەزەندەدەکرێت. تەنانەت لە سایەی سیناریۆکانی جێی گەشبینی پەیوەست بە هاوکاریکردنی دەرەکی، بەڵام هیچکام لەم ئۆپشنانە بە تەواوەتی نابنە پاڵپشتی بەرنامەکانی وەبەرهێنانی سەرمایەگوزاری لە عێراق.

ئاستی هەژاری

بەو هۆیەوە، کە نرخە جیاوازەکانی بەکاربەران هێشتا لە ڕێگەی بڕیارە کارگێڕییەکان لە عێراق دیاریدەکرێت، بۆیە کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت بە پلەی سەرەکی ڕەنگدانەوەی لەسەر دۆخی هەژاری وڵاتەکە

دەبێت، ئەوەش بەهۆی کاریگەری ئەو دابەزینە لەسەر دارایی گشتی. لەبەرئەوەی ناوچەی باکوری عێراق ڕێگەی سەرەکی وشکانیە بۆ هەموو عێراق، بەو هۆیەشەوە زۆری تێچوونی گواستنەوە لە ئەنجامی هەبوونی قەیرانی گروپی داعش کاریگەری لەسەر بازرگانی کاڵاو کەلوپەلی نانەوتی دروستکردوە، بە تایبەتیش پێشبینیدەکرێت ئاستی تێچووی سیستمی دابەشکردنی بەشە خۆراکی هاوڵاتیان لەلایەن حکومەتەوە زۆرتر بێت.

بەهای دراوی عێراق

بەهۆی بارودۆخێکی تایبەتیەوە عێراق سیاسەتی بەستنەوەی دراوەکەی بە دۆلاری ئەمریکی پەیڕەودەکات، بەم پێیەش سیاسەتی نەختینەیی عێراق کەوتۆتە ژێر کاریگەری چەند کۆتوبەندێکەوە بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەو قەیرانەی ئێستا وڵاتەکە تێیکەوتوە. بانکی ناوەندی عێراق تا کانونی دووەمی ساڵی 2009 پارێزگاریکردوە لە جێگیری بەهای دیناری عێراقی. لە ساڵی 2014دا، بەهای فەرمی دینار لە بازاڕی دراوەکان لە بەرامبەر دۆلار لە ئاستی 1166 دیناری عێراقی/1 دۆلاری ئەمریکی، بە جێگیری مایەوە، بەڵام نرخەکەی لە بازاڕە هاوتاکاندا بەرزبۆوە. بەمدواییە بانکی ناوەندی عێراق چەند هەنگاوێکی گرتۆتەبەر بۆ ئاسانکاری دروستکردن لەبەردەم نرخەکانی بازاڕی نەختینەی بیانی، بەڵام بانکی ناوەندی هەڵنەستا بە لابردنی هەموو ئەو کۆتوبەندانەی خراونەتە سەر دراوی نەختینەی بیانی و سیستمی فرەنرخی بەهای دراو. لە سایەی جێگیرکردنی بەهای دراودا، سیاسەتی دارایی گشتی عێراق بەرپرسیارێتی بارگرانی بەدیهێنانی سەقامگیری ئابوری گشتی لەئەستۆ دەگرێت، بەڵام لەم بارەدا ئەو بڕە داراییەی بەدەستەوە نییە، تاکو بتوانێت ئەو کارە ئەنجامبدات.

یـەمـەن

هێشتا هێرش و پەلامارەکانی چەکدارە حوسییە یاخیبووەکان بۆسەر کێڵگە نەوتییەکان، لە پاڵ دابەزینی نرخی نەوت بەشێوەیەکی نەرێنی کاریکردۆتە سەر گەشەی ئابوری یەمەن. چەکدارە حوسییە یاخیبووەکان، کە لە 22ی کانونی دووەمی 2015دا دەستیان بەسەر سەنعای پایتەخت و چەند شارێکی ترو دامودەزگاکانی دەوڵەتدا گرت، دواجار سەرۆکی یەمەنی ناچارکرد دەستلەکاربکێشێتەوە. بڕی یەدەگی یەمەن لە دراوی بیانی لە تشرینی دووەمی 2014دا بۆ (4.6) ملیار دۆلار دابەزی، هەروەها بەهۆی بەردەوامبوونی دابەزینی نرخی نەوت و درێژەکێشانی شەڕو یاخیبوون ئاستی هەناردەکردنی نەوتی یەمەن دابەزی و سعودیەش زۆربەی یارمەتییەکانی بۆ یەمەن هەڵپەستارد، بڕوانە (نەخشەی 8). لەگەڵ دابەزینی ئاستی هەناردەی نەوت یەدەگی دراوی نەختینەی بیانی بۆ پاڵپشتیکردنی دراوی ناوخۆ. یەدەگی یەمەن قەرزێك بە بەهای یەك ملیار دۆلار لەخۆدەگرێت، کە عەرەبستانی سعودیە لە ساڵی 2012دا پێشکەشیکردوە. ئەو داتاو زانیارییانەی لە بانکی ناوەندی یەمەنەوە دەرچوون ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن، کە داهاتەکانی نەوت لە ماوەی نێوان کانونی دووەم تا تشرینی یەکەمی

2014 به ڕێژەی نیوە دابەزیوە و گەیشتۆتە (1.4) ملیار دۆلار، لە بەرامبەر ڕێژەی (2.4) ملیار دۆلاری ساڵی 2013. سەرەڕای لەبەدەستدا نەبوونی داتای نوێتر، بەڵام پێشبینیدەکرێت دابەزینی زۆرتری نرخی نەوت هۆکارێك بێت بۆ داتەپینی داهاتە داراییە گشتییەکان لە یەمەن، لە کاتێکدا نەوت غاز زیاتر لە سێ لەسەر چواری داهاتە گشتییەکانی ئەو وڵاتە پێکدەهێنن.

نەخشەی (8): دۆخی ئابوری یەمەن

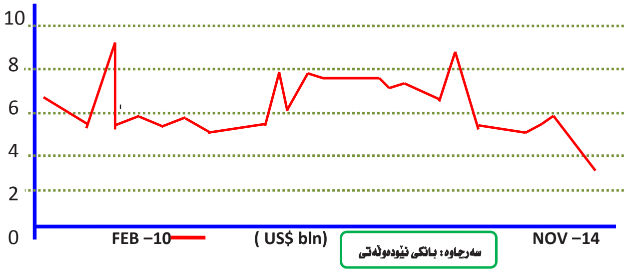

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر یەمەن

پێشبینیدەکرێت لە مەودایەکی نزیکدا، دابەزینی بەرچاوی نرخی نەوت کاریگەری تەواو نەرێنیی لەسەر ئابوری یەمەن هەبێت، ئەگەر یارمەتی و هاوکاری دەرەکی بەدەستنەهێنێت بۆ کەمکردنەوەی قەبارەی ئەو زیانانەی بەر داهاتەکانی هەناردەکردنی نەوتەکەی دەکەوێت.

باڵانسی دارایی گشتی

دابەزینی نرخەکانی نەوت کاریگەری نەرێنی لەسەر دارایی گشتی یەمەن دەبێت، چونکە نەوت بەشی هەرە گەورەی بودجەی حکومەت پێکدەهێنێت. ئەگەری ئەوە هەیە دابەزینی بەردەوامی نرخی نەوتی جیهانی، لە لایەکی ترەوە بەندبێت بە ناسەقامگیری سیاسی و

درێژەکێشانی کردەوەکانی تێکدانی هێڵی بۆرییەکانی نەوت، کە هۆکارە بۆ دابەزاندنی نزیکەی دوو پلەی سەدی لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ لە ساڵی 2015. هەروەها پێشبینیدەکرێت ئەو بڕە باجانەش کەمبێتەوە، کە لە ڕێگەی ئەو کۆمپانیایانەوە دەستدەکەوێت، کە مامەڵە لەگەڵ کۆمپانیاکانی بواری نەوت دەکەن. لە بواری خەرجییەکانیشدا. حکومەتی یەمەن لە ساڵی 2015دا بە ڕێژەی نزیکەی (لەسەدا 1) لەسەر تێکڕای داهاتی ناوخۆ هەستا بە کەمکردنەوەی پاڵپشتیکردنی سوتەمەنی، ئەوەش بەهۆی دابەزینی نرخی نەوت و ئەو کاریگەرییە کەڵەکەبووانەی لە ئەنجامی چاکسازییە ئەنجامدراوەکانی مانگی تەموزی 2014 دروستبووە. ئاستی خەرجی بەردەوام لە یەمەن بەرامبەرە بە دە ئەوەندەی خەرجی سەرمایەداری لە روی تێکڕای داهاتی ناوخۆوە، کە بەشی هەرە زۆری بۆ پاڵپشتیکردنی کەرتەکان و موچەی حکومەت دەڕوات. بەشێوەیەکی گشتی، پێشبینیدەکرێت کورتهێنانی دارایی گشتی لەنێوان (یەك خاڵ تا دوو خاڵی سەدی) لەسەر کۆی داهاتی ناوخۆ بەزربێتەوە.

بەهای نرخی دراو

بە شێوەیەکی گشتی لە ساڵی 2011وە ریاڵی یەمەنی بەستراوە بە دۆلاری ئەمریکیەوە (بە نرخی 214.9 ریاڵ لە بەرامبەر یەك دۆلاری ئەمریکی)، لەگەڵئەوەشدا ریاڵ لە ئەنجامی دابەزینی بەهاکەیەوە کەوتە ژێر فشارێکی گەورەوە، بەهۆی هەڵگیرسانی قەیرانی سیاسی یەمەن لە ساڵی 2011، هەروەها یەدەگی بانکی ناوەندیی یەمەنیش هاڕەیکردوە، کە لە ئێستا تەنها نزیکەی داهاتی (4) مانگ دابیندەکات، چونکە ئەو بڕانە بۆ پاڵپشتیکردنی دراوی نیشتمانی بەکاردەهێنێت. لە سایەی دابەزینی نرخی نەوت، ئەو کەمبوونەوەیەی لە یەدەگی دراوی بیانی بەدوای خۆیدا هێنا، پێشبینیدەکرێت کێرڤی گوشارەکانی سەر بەهای دراوی نیشتمانی خێراتر ببێت، ئەگەر بێتو یەمەن کۆمەك و یارمەتی لە هاوبەشەکانیەوە پێنەگات.

ئاستی هەژاری

پێشبینیدەکرێت دابەزینی نرخی نەوت ببێتە هۆی دابەزینی نرخی کاڵاو کەلوپەلی هاوردەکراو و زیادبوونی بەکابردنی رۆژانەی خێزانەکان، بە تایبەتی کەلوپەلی خۆراکی، لە کاتێکدا کە (لەسەدا 55)ی کاڵاو بەروبوومە خۆراکییەکان لە دەرەوە هاوردەدەکرێت. سەرەڕای ئەمەش ئەگەری دابەزینی تێکڕای هەڵئاوسان هەیە، لەبەرئەوەی کە ماددە خۆراکییەکان نزیکەی (لەسەدا 44)ی خەرجی بەکاربەران لە یەمەن پێکدەهێنێت. بەڵام پێشبینیدەکرێت ئاستی پاڵپشتیکردنی کەرتی سوتەمەنی پێشکەشکراو بە خێزانە هەژارەکان کەمبکرێتەوە.

کاڵاو کەلوپەلی هاوردەکراوی یەمەن بە ئاستێکی زۆر پشت بە ئاستی بەردەست لە یەدەگی نەختینەی بیانی دەبەستێت، کە پێدەچێت دابەزینی نرخی نەوت بەشێوەیەکی نەرێنی کاریگەری لەسەری دروستبکات، ئەوەش دەبێتە هۆی روودانی کەمبوونەوەی کاڵاو پێداویستییەکان لەو وڵاتەدا. لەبەر رۆشنایی ئەوەش، پێدەچێت کاریگەری چاوەڕوانکراو لە ئەنجامی دابەزینی نرخی نەوت لە باشترین بارودۆخدا بکەوێتە سەر بارو گوزەرانی خەڵکی هەژاری یەمەن.

ئاستی گەشەسەندن

پێشبینیدەکرێت دابەزینی نرخی نەوت لە بازاڕەکانی جیهاندا یارمەتیدەر بێت بۆ کۆنترۆڵکردنی زیادبوونی نرخی سوتەمەنی، کە لە ئەنجامی بەرنامەی چاکسازی پاڵپشتیکردنی سوتەمەنی جێبەجێکراو لە تەموزی 2014دا دروستبووە. لە راستیدا کەرتی کشتوکاڵ و کەرتی پیشەسازییەکانی گۆڕین، کە بە زۆری سوتەمەنی دیزڵی تێدا بەکاردەهێنرێت کەڵك لەو بەرنامی پاڵپشتیکردنە وەردەگرن. سەرەڕای ئەمەش، پێشبینیدەکرێت کاریگەری دروستبوو لەسەر پیشەسازی نەوتی ناوخۆ کاریگەرییەکی نەرێنی بێت. بە گشتی دەکرێت بڵێین کاریگەرییەکە لەسەر ئاستی گەشەسەندنی ئابوری زۆر کەمدەبێت.

ليبيا

له ئێستادا ليبيا جۆرێك له دابەشبوونی خێڵ و هێزە سیاسیە بەشەڕهاتوەكان بەخۆوە دەبینێت، ئەوەش لە سایەی بوونی دوو حكومەتدا، كە ركابەری لەسەر بەدەستهێنانی شەرعیەت دەكەن، دوای ئەوەی گروپە چەكدارەكان دەستیان بەسەر تەرابلوسی پایتەختدا گرت، بەو هۆیەشەوە (عەبدوڵڵا ئەلسنی) سەرۆك وەزیرانی ليبيا ناچاركرا بگوازێتەوە بۆ ناوچەی خۆرهەڵاتی وڵاتەكە. هیچكام لەم دوو حكومەتەی ليبيا بودجەی ساڵی 2015ی ليبيايان ئامادەنەكرد، لە ئێستادا ليبيا لە ئەنجامی نەگەیشتنی هەردوولا بە رێككەوتن باجێكی زۆر قورس دەدات. ئاستی بەرهەمهێنانی ئێستای نەوتی ليبيا پێنجیەكی بەرهەمهێنانی پێش دروستبوونی قەیرانی سیاسی ئەو وڵاتەیە، كە بریتیبوو لە (1.6) ملیۆن بەرمیلی رۆژانە. ئەو بارودۆخە لە پاڵ دابەزینی نرخی نەوت، پاڵی بە حكومەتی ليبياوە ناو خەرجییەكان لەسەر یەدەگی گەورەی وڵاتەكە بكات، كە لە مانگی ئابی 2015دا بڕی ئەم یەدەگە گەیشتە (100) ملیار دۆلار، چونكە لە سەرەتای ساڵی 2015وە بە رێژەی (لەسەدا 20) كەمبۆوە و پێدەچێت لە ماوەی (4) ساڵدا ئەگەر ئەو دۆخەی ئێستای وڵاتەكە بەردەوامبێت كۆی ئەو یەدەگە تەواو ببێت. لە سایەی دابەزینی نرخی نەوت و هەناردەكردنی بڕێكی

سنوردار لە نەوت (بەهۆی درێژەکێشانی شەڕو پێکدادانەکان لە نزیك کێڵگەکانی نەوت) لیبیا لە ئێستادا ڕۆژانە تەنها (300000) بەرمیل هەناردە دەکات. لە لایەکی ترەوە دراوی لیبیا لەژێر فشارێکی توندایە و بە کرداری بەهاکەی لە بازاڕەکانی جیهاندا بە ڕێژەی (لەسەدا 20) دابەزیوە.

کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت لەسەر لیبیا

لـەدوای ساڵی 2011وە، بودجەی لیبیا بەدەست کورتهێنانەوە دەناڵێنێت، جگە لە ساڵی 2012، کە ئاستی هەناردەی نەوت بەشێوەیەکی بەرچاو زیادیکرد. پێشبینیدەکرێت ئەو دابەزینە بەرچاوەی نرخی نەوت بەمدواییە بەخۆیەوە بینی، لە پاڵ هەناردەکردنی بڕێکی سنورداری نەوتی لیبیا، ببێتە هۆی زیاتر گەورەبوونی قەبارەی کورتهێنان، ئەمە لە کاتێکدا ئەگەر نرخی یەك بەرمیل نەوت بگاتە (65) دۆلارو ئاستی بەرهەمهێنان و هەناردەکردنی نەوتیش ڕۆژانە لە ئاستی (400) بەرمیلدا بێت، ئەگەر بەمشێوەیەش بێت کورتهێنانی بودجە بە ڕێژەی (لەسەدا 31) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ پێکدەهێنێت، ئەو کاتەش پڕکردنەوەی ئەو کەلێنە داراییە گەورەیە کارێکی قورسدەبێت، چونکە باشبوونی ئاستی هەناردەکردنی نەوت لە کاتێکی نزیکدا شتێکی چاوەڕوانکرا نییە. پشکی هەرە گەورەی بودجەی لیبیا بۆ پاڵپشتیکردنی سوتەمەنی و پێدانی موچەی فەرمانبەرانی حکومەت تەرخاندەکرێت، چونکە بە تەنها موچەکان بارگرانیەکی قورسی لەسەر بودجەی ئەو وڵاتە دروستکردوە، چونکە (لەسەدا 25)ی خەڵکی لیبیا موچەخۆرن. لە دوای هەڵگیرسانی شۆڕشی لیبیا لە ساڵی 2011دا، ئاستی کرێکانی کەرتی گشتی بە ڕێژەی نزیکی (لەسەدا 250) زیادییان کردوە. بڕی یەدەگی نەختینەی بیانی و دراوی نیشتمانی لیبیا کەتونەتە ژێر گوشارێکی توندەوە، بۆیە ئەگەر بێتو گۆڕانکارییەکی سەرەکی لە سیاسەتی پەیوەست بە کەمکردنەوەی کرێ و خەرجییەکان و پاڵپشتیکردنی زۆر نرخی وزە ڕونەدات گوشارەکان لەسەر یەدەگی بیانی و دراوی لیبیا زۆرتر دەبێت.

دەوڵەتانی ئەنجومەنی
هاریکاری کەنداو

ئێستا نرخی نەوت لە خوار (50) دۆلارە بۆ هەر بەرمیلێك، کاریگەری لەسەر داهاتی هەر شەش دەوڵەتی ئەندام لە ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو و بەرنامەی گەشەپێدانی ئابوورییان دروستکردووە. لە راستیدا دابەزینی نرخی نەوت دەرەنجامی خراپی لێکەوتۆتەوە تەنانەت جێپەنجەی خۆی لەسەر بـازاڕە سەرماگوزاریەکانیش داناوە، چونکە هێماو ئاماژەکانی بۆرسەکانی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو دابەزینێکی گەورەو بەرچاو نیشاندەدەن، بە تایبەتی لە روی زیادەی بەهای پشکەکانی خانووبەرەوە، بڕوانە (نەخشەی 9). ئەگەر لە ماوەی (6) مانگی داهاتودا دابەزینی نرخی نەوت بەو شێوەیەی ئێستا بەردەوامبێت، ئەوا داهاتە نەوتییەکانی حکومەتانی وڵاتانی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست زیانێکی زۆر گەورەیان لێدەکەوێت، کە بە نزیکەی (215) ملیار دۆلار مەزەندەدەکرێت (پێکەوە دەکاتە زیاتر لە 14%ی تێکڕای داهاتی ناوخۆیی وڵاتەکان).

بە تێکڕای ئەو خەرجییانەی ئێستا لەگەڵ مانەوەی نرخی نەوت لە ئاستی (65) دۆلاردا بۆ هەر بەرمیلێك، بەپێی پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی بەهای زیادەی دارایی گشتی لە کوێت و قەتەر تا ئاستێکی زۆر کەمدەکات، لە کاتێکدا هەریەك لە عەرەبستانی سعودی و ئیماراتی عەرەبی یەکگرتو و سوڵتاننشینی عومان لە ساڵی 2015دا کورتهێنانیان هەبوو، ئەمە لە کاتێکدایە پێشبینیدەکرێت قەبارەی کورتهێنانی بودجە بەشێوەیەکی بەرچاو لە بەحرەین گەورە بێت. پێشدەچێت زێدە بەهای کۆکراوەی دارایی گشتی، کە لە تێکڕی داهاتی گشتی ساڵی 2013 گەیشتە نزیکەی (لەسەدا 10)، ببێتە هۆی کورتهێنانێك بە رێژەی (لەسەدا 5) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆیی. سەرەڕای ئەوەی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو خاوەنی خاوەنی سەرچاوەی زۆرن بۆ ئەوەی بتوانن پشتیوانی ئەو گاپە بکەن، کە لە دارایی گشتیاندا دروستبووە، بەڵام لە سایەی ئەو ئاڕاستەیەی ئێستا لە روی خەرجی حکومیدا بەو رێژە بەرزە بوونی هەیە، لەوانەیە لە کۆتاییدا و بە دیاریکراوی لەمساڵدا بکەوێتە ژێر کاریگەریی ئاسۆکانی گەشەسەندنەوە. بەبێ کاریگەری دابەزینی نرخی نەوت، تێکڕای گەشەسەندن لە ساڵی 2015دا بە نزیکەی (لەسەدا 5) مەزەندەدەکرا. پێشبینییەکانی شارەزایانی سندوقی نەختینەی نێودەوڵەتی دەریدەخات، کە پێدەچێت دابەزینی نرخی نەوت بەوشێوەیە لە ساڵی داهاتودا ببێتە هۆی کەمکردنەوەی ئاستی گەشەسەندن لەم وڵاتانەدا بە رێژەی (لەسەدا 1). لە ساڵی 2013دا داهاتەکانی نەوت و غاز زیاتر لە نیوەی تێکڕای داهاتی ناوخۆو رێژەی (لەسەدا 75)ی کۆی داهاتەکانی هەناردەکردنی وڵاتانی کەنداوی پێکهێناوە.

زۆرینەی دەوڵەتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو خاوەنی یەدەگی نەوتی زۆرن، کە دەکرێت یارمەتیان بدات لە خۆڕاگرتن لەبەردەم ئەو گوشارانەدا، کە بەهۆی دابەزینی نرخی نەوتەوە سەریانهەڵداوە بەبێ پێویستبوون بە ئەنجامدانی گۆڕانکاری گەورە لە خەرجییەکانی ژێرخانی ئابوری یان لە ئاستەکانی قەرزەکاندا. عەرەبستانی سعودیە بە خاوەنی یەدەگێکی کەڵەکەبووە بەهاکەی لە (700) ملیار دۆلار زیاترە، جگە لەو پارەیەی لەناو سندوقی سامانی سیادی دانراوە. لەگەڵ ئەمەشدا چەندین بەڵگە هەن ئاماژە بۆ ئەوە دەکەن، کە حکومەتەکانی وڵاتانی ناوچەکە دەستیانکردوە بە چاوخشاندنەوە بە خەرجییەکانیان. بۆ وێنە، بەرزترین سنوری خەرجیە سەرمادارییەکان لە ئاستێکی دیاریکراودا جێگیرکراوە و لە بودجەی ساڵی 2015دا گرنگی پێدراوە. سەرەڕای ئەوەش، لە ئێستادا حکومەتی سعودیە خەریکی خۆئامادەکردنە بۆ زیادکردنی نرخەکانی وزە و سوتەمەنی و پاڵپشتیکردنی داهاتە نانەوتییەکان، بە تایبەتی لە رێگەی سەپاندنی باجەوە.

لە سایەی پەیڕەوکردنی ئەم سیاسەتانەوە، کورتهێنانی دارایی گشتی سعودیە بە نزیکەی (لەسەدا 1.9)ی تێکڕای داهاتی ناوخۆ مەزەندەدەکرێت، بڕوانە (نەخشەی 4). بەبێ هەمووارکردنی سیاسەتەکانی حکومەت، ئەو ئاستەی کورتهێنان دەگاتە نزیکەی (لەسەدا 6.9) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ. هەروەها بودجەی نوێی کوێت نرخی یەك بەرمیل نەوتی لە ئاستی (45) دۆلار دیاریکردوە لە پاڵ دەستەبەرکردنی پەراوێزی خۆپارێزی لە رێگەی دانانی سندوقی سامانی سیادی و یەدەگەکانەوە. هەریەکە لە بەحرێن

و سوڵتاننشینی عومان لە ناوچەکەدا لە هەمووان زیاتر زیانیان بەرکەوتوە، لەبەرئەوەی بەدیهێنانی هاوسەنگی لەسەر ئاستی دارایی گشتییان پێویستی بە دانانی نرخێکی زیاتر هەیە، لە کاتێکدا ئەو دوو وڵاتە نزمترین ئاستی یەدەگییان هەیە. سەرەڕای ئەوەی کە سوڵتاننشینی عومان بودجەی ساڵی 2015ی لەمدواییانەدا پەسەندکردوە، بەڵام ڕێوشوێنەکانی بەدەستهێنانی داهاتی زیادە یان کەمکردنەوەی خەرجییەکانی نەگرتۆتەخۆ، بەڵکو پێدەچێت لە بودجەی ئەمساڵ (2016)دا ئەم هەنگاوانە پەیڕەوبکات.

حکومەتی بەحرێن بەشێوەیەکی پراکتیکی دەستیکردوە بە بیرکردنەوە لە داواکردنی پشتیوانی بودجە و خەرجکردنی هاوکارییەکانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بۆ بەرژەوەندی وەبەرهێنانی سەرمایەگوزارییەکان. بەبێ ئەنجامدانی هیچ چاکسازییەك، کورتهێنانی دارایـی گشتی لە وڵاتی بەحرێن دەگاتە نزیکەی ڕێژەی (لەسەدا 10) لە تێکڕای داهاتی ناوخۆ. هەروەها قەتەر، کە میوانداریی پاڵەوانێتی جامی جیهانی توپی پێ لە ساڵی 2022دا دەکات، بە هەمان ئاستی پێشو بەردەوامە لەسەر خەرجییەکانی لە بواری ژێرخانی ئابوریدا، دەشکرێت ئەم هەنگاوە ببێتە هۆی زیادبوونی ڕێژەی حەواڵە داراییە هاتوەکان لە دەرەوە بۆ قەتەر. دابەزینی نرخی نەوت پاڵی بە دەوڵەتی ئیماراتی عەرەبیەوە ناوە بۆ گەڕان بەدوای سەرچاوەی تری داهاتدا، لە نێویشیان سەپاندنی باج لەسەر حەواڵەکاندا. ئەگەر بێتو دەوڵەتانی تری کەنداو ئەم سیاسەتە بگرنەبەر، پێدەچێت بەشێوەیەکی نەرێنی کاربکاتە سەر هێنانی دەستی

کاری بیانی و هۆکارێکیش بێت بۆ کەمبوونەوەی ڕێژەی حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە ئیماراتەوە بۆ وڵاتانی تری جیهان. لە ڕاستیدا حەواڵە داراییەکان سەرچاوەی سەرەکی داهات لە هەریەکە لە میسرو یەمەن و ئوردن پێکدەهێنن، بڕوانە (نەخشەی 9). لە ساڵی 2013دا تێکڕای گشتی حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بۆ وڵاتانی ناوچەکە گەیشتە (21) ملیار دۆلار، لە کاتێکدا بە تەنها حەواڵە داراییەکانی عەرەبستانی سعودیە نیوەی ئەم ژمارەیە پێکدەهێنێت.

نەخشەی (9): تێکڕی حەواڵە داراییەکانی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بۆ وڵاتانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا (%)

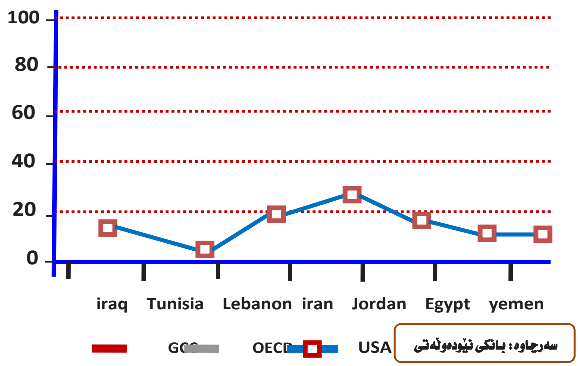

چاوەڕواندەکرێت دابەزینی نرخەکانی نەوت ببێتە هۆی سستبوونی گەشەی حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بەرەو وڵاتانی تری ناوچەکە، بە تایبەتی بۆ میسر، یەمەن و ئوردن. داتاو ئامارەکانی بانکی نێودەوڵەتی هێما بۆ ئەوە دەکەن، کە سەرەڕای

پێشبینی گەشەکردنی حەواڵەکان تا ئاستێکی ئەرێنی، بەڵام کەمبوونەوە و سستییەکی بچوك لە تێکرای ئاستەکانی گەشەسەندندا روودەدات (پاشکۆی ژمارە 1). هەروەها لەوانەیە رێژەی ئەو یارمەتییانەی لەلایەن ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە پێشکەش وڵاتانی تری ناوچەکە دەکرێت بەهۆی دابەزینی نرخی نەوتەوە دابەزێت. لە روی مێژوییەوە یارمەتییەکان بە نرخی نەوتەوە پەیوەست بووە. سەرەڕای ئەوەی لەم دواییانە یارمەتی و هاوکارییەکان لەبەر چەند فاکتەرێکی سیاسی بۆیان تەرخانکراوە، بەڵام چەند هۆکارێك هەیە وا دەکەن بڕوابێنین، کە ئەو جۆرە شێوازەی یارمەتیدان لە سایەی خراپی بارودۆخی هەنوکەییدا پێناچێت دووبارببێتەوە، بڕوانە (نەخشەی 10).

نەخشەی (10): یارمەتییە فەرمییەکانی وڵاتانی

ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بۆ پەرەپێدان

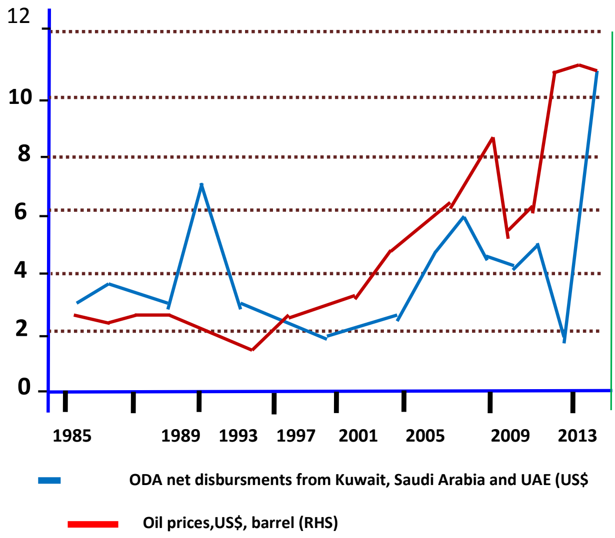

خشتەی (4): دۆخی دارایی دەوڵەتانی کەنداو بەهۆی دابەزینی نرخی نەوت

بالانسی حساباتی بەردەوام (٪ لە تێکڕای دەرامەتی ناوخۆ)			
دەوڵەت	ناوەندی نرخی نەوت 105 دۆلار	ناوەندی نرخی نەوت 65 دۆلار	ناوەندی نرخی نەوت 78 دۆلار
عەرەبستانی سعودی	16.2	2.8	6.8
کوێت	40.5	5.4	7.3
بەحرێن	8.0	-1.6	-0.1
عومان	8.9	-8.7	-4.9
قەتەر	29.2	2.3	3.9
ئیماراتی عەرەبی	16.3	1.2	4.5
سەرچاوە: پێشبینییەکانی شارەزایانی بانکی نێودەوڵەتی			

خشتەی (5): پێشبینییەکان بەپێی دیاریکردنی نرخی نەوت بە (65) دۆلار

بالانسی دارایی گشتی (٪ لە تێکڕای دەرامەتی ناوخۆ/ پێشبینییەکان)			
دەوڵەت	ناوەندی نرخی نەوت 105 دۆلار	ناوەندی نرخی نەوت 65 دۆلار	ناوەندی نرخی نەوت 78 دۆلار
عەرەبستانی سعودی	8.7	-1.9	-2.8
کوێت	31.7	3.1	5.6
بەحرێن	-1.9	-5.3	-2.7
عومان	1.6	-11.6	-7.1
قەتەر	11.1	-7.4	-5.8
ئیماراتی عەرەبی	6.5	-3.7	-2.3

پاشکۆی (1)

دابەزینی نرخەکانی نەوت و حەواڵەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو (3)

ناوچەی کەنداو بە روانگەیەکی گرنگ بۆ دەستی کاری بیانی دادەنرێت. بەشێوەیەکی ماماوەندی، رەوەنـدی بیانی لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو نزیکەی (لـەسـەدا 50)ی کۆی

دانیشتوانیان پێکهێناوە. هەروەها وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو لە ریزی گەورەترینی ئەو وڵاتانە دان، کە لەسەر ئاستی جیهان زۆرترین رێژەی حەواڵەی دارایيان لێوە دەردەچێت. بۆ وێنە لە ساڵی 2013دا، عەرەبستانی سعودیە و ئیماراتی عەرەبی یەکگرتو دووەم و سێیەم وڵاتی جیهان بوون لە روی ناردنی حەواڵە داراییەکان بۆ وڵاتانی جیهان. لە راستیدا حەواڵە داراییەکان لە ساڵی 2013 رێژەیەکی گـەورەی تێکڕای داهاتی ناوخۆی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوی پێکدەهێنا، کە گەیشتە (لەسەدا 5.7)، بەڵام ئەم رێژەیە لە ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا ئاستی (لەسەدا 0.7)ی تێنەپەڕاندوە لە کاتێکدا یەکێکە لە گەورەترینی ئەو وڵاتانەی حەواڵە داراییەکانی بەرەو وڵاتانی جیهان لێ دەردەچێت.

خشتەی (6): تێکڕای رێژەی رەوەندی بیانی و حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو

ناوی دەوڵەت	رەوەندی بیانی بە ملیۆن (2013)	رێژەی سەدی رەوەندی بیانی لە کۆی رێژەی دانیشتوان	ئاستی حەواڵەی دارایی دەرچووی تۆمارکراو/ بە ملیۆنان دۆلار	حەواڵەی دارایی دەرچووی پێشبینیکراو	رێژەی حەواڵەی دارایە هەر کۆچبەرێك بە دۆلار	رێژەی سەدی حەواڵەی دەرچوو لە کۆی داهاتی ناوخۆ
بەحرێن	0.7	54	2.166	2.566	3.518	7.8
کوێت	2.4	69	15.242	11.495	4.790	6.5
عومان	1.1	28	9.104	4.789	4.307	6.0
قەتەر	1.9	84	11.281	10.450	5.475	5.1
عەرەبستانی سعودیە/ پلەی دووەم	9.1	31	34.984	34.496	3.807	4.6
ئیماراتی عەرەبی/ پلەی سێیەم	8.0	85	17.933	29.574	3.690	7.4
تێکڕای ئە نجومەنی هاریکاری کەنداو	23.2	47	90.711	93.370	4.020	5.7
ئەمەریکا/ پلەی یەکەم	45.8	14	53.590	124.840	2.727	0.7
بەریتانیا/ پلەی چوارەم	7.8	12	2.222	24.585	3.142	0.9
روسیا/ پلەی پێنجەم	11.0	8	37.217	23.178	2098	1.1

لەبەر ئەوەی زۆرینەی رەوەندی بیانی لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو لە ئێستادا خەڵکی وڵاتانی باشوری کیشوەری

ئاسیان، بۆیە ئەو حەواڵە داراییانەی لەو وڵاتانەوە بۆ وڵاتانی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا دەنێردرێت بە گشتی تەنها (لەسەدا 22)ی تێکڕای ئەو حەواڵە داراییانە پێکدەهێنێت، کە لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو دەردەچن. وڵاتانی ناوچەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا ڕێژەی (لەسەدا 43)ی حەواڵە داراییەکانی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوییان پێدەگات، هەروەها ڕێژەی (لەسەدا 29) و (لەسەدا 8)ی حەواڵەکانیان لە ئەوروپاو ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمریکاوە پێدەگات. هەریەکە لە میسر، یەمەن و ئوردن لە گەورەترین وڵاتانی ناوچەکەن، کە حەواڵە داراییەکانیان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو بە بەهایەکی ڕەها و ڕێژەیی پێدەگات، هەروەك ئەم وڵاتانە زیاتر دەکەونە ژێر کاریگەرییەکانی گۆڕان و کەمبوونەوەی ڕێژەی ئەو حەواڵە داراییانەی لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە بۆیان ڕەوانەدەکرێت.

خشتەی (7): حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو بۆ خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا

	تێکڕای حەواڵە داراییەکان بۆ وڵاتانی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا بە ملیۆنان دۆلاری ئەمەریکی	حەواڵە داراییە دەرچووەکان بۆ خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا ڕێژەی حەواڵە دەرچووەکان لە کۆی حەواڵە دەرچووەکان بە (٪)
بەحرێن	496	19
کوێت	3.885	34
عومان	279	6
قەتەر	1.544	15
عەرەبستانی سعودیە	10.674	31
ئیماراتی عەرەبی	4.120	14
کۆی گشتی	20.998	22

خشتەی (8): ناردنی پارە لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو بۆ

خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و باکوری ئەفریقیا (%)

سەرچاوەی دارایی	جیبۆتی	جەزائیر	میسر	ئێران	عێراق	ئوردون	لوبنان	مەغریب	غەززە	سوریا	تونس	یەمەن
ئە نجومەنی هاریکاری کەنداو	0.0	0.0	72.2	32.9	0.3	65.7	14.7	1.3	7.9	49.8	3.4	86.2
ویلایەتە یەکگرتوەکانی ئەمەریکا	0.2	1.1	5.1	25.7	8.8	12.0	19.1	2.7	1.6	9.8	1.5	5.4
ڕێکخراوی هاریکاری و گەشە پێدانی ئابوری	67.0	97.3	15.1	63.8	36.6	19.3	76.0	97.8	2.6	31.7	95.0	10.5

ئەو هۆکارو فاکتەرانەی کاریگەرییان هەیە لەسەر ناردنی بڕی حەواڵە داراییەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو کامانەن؟

شیکردنەوەکانی تایبەت بە لاربوونەوە و شکانەوەی ڕێژەکان، کە لە ڕێگەی بەکارهێنانی فۆرمی نەگۆڕی هۆکارو فاکتەرەکان ئەنجامیان داوە، کاریگەرییەکی ئەرێنی و نیشاندەری پەیوەست بە ئامارەکانی تایبەت بە نرخەکانی نەوت لەسەر ئاستی حەواڵە دەرچووەکان لەم وڵاتانەوە دەردەخات، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا تێکڕای نەرمینواندن کەمە و دەگاتە نزیکەی (0.1). ئەمە هاوڕایە لەگەڵ دەرەنجامەکانی نۆڤڵ و تیرمۆس، کە لە ساڵی 2009 ئەنجامدراوە .

ئاستی حەواڵە داراییەکان بەشێوەیەکی بەرچاو دەکەونە ژێر کاریگەری گۆڕانکارییەکان لەسەر تێکڕای داهاتی ناوخۆیی وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو. هەروەها ئەنجامەکان هێما بۆ ئەوەدەکەن، کە گۆڕانکارییەکان لە تێکڕای گشتی داهاتی ناوخۆ ڕەنگدانەوەی زۆربـەی کاریگەرییەکانی دابەزینی نرخی نەوت (جێگیربوونی نرخەکانی نەوت کاریگەری نابێت لەسەر هاوسەنگی تێکڕای داهاتی ناوخۆیی). بەهۆی کەمی داتاکانەوە، پێشبینیکردنی

ئاستی کاریگەری حەواڵە دەرچووەکان لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو و بەستنەوەی بە خەرجیە حکومییەکان و وەبەرهێنانەوە کارێکی قورسە، پاشان هەڵسەنگاندن و لێکدانەوەی ئەو گۆڕانکارییانە یارمەتی باشبوونی فۆڕمی پێشبینییەکان دەدات. لەبەرئەوە پێشبینییەکانی بانکی نێودەوڵەتی تایبەت بە رێژەی حەواڵە داراییە دەرچووەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو، پشت بە فۆڕمێکی پێشبینی دەبەستێت کە تییدا ژمارەی رەوەندەکان و گۆڕانکارییەکان لە ئاستەکانی داهاتیان بە روونی دیاریبکرێت، لەپاڵ لێکنزیککردنەوەی بەپێی تێکڕای داهاتی ناوخۆیی ئەو وڵاتانەی حەواڵە داراییەکانیان پێدەگات. سەبارەت بە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو، ئێمە نوێترین پێشبینییەکان گەشەسەندن بەکاردەهێنین، لە راپۆرتی بانکی نێودەوڵەتیدا، کە لە کانونی دووەمی 2015 بە ناونیشانی (ئاسۆ ئابوریەکانی جیهان) دەرچووە، ئاماژەیان پێکراوە و دابەزینی نرخەکانی نەوتی لەبەرچاوگرتوە. بەڵام ئەم پێشبینییانە لەوەتای نرخی نەوت ئەو دابەزینەی بەخۆوە بینیوە، ئەوەندە جیاوازییان نەبووە. لە ئەنجامی ئەوەدا، پێشبینیدەکرێت ئاستی حەواڵە داراییە دەرچووەکان بە تێکڕاییەکی ئەرێنی خەریکە لە پێشبینییەکانی پێشو نزیکدەبێتەوە لەگەڵ بوونی تەنها گۆڕانکارییەکی بچوکدا. سەبارەت بە هەندێك لە وڵاتانیش، سستیەکی بچوك لە تێکڕای حەواڵەکاندا بەدیدەکرێت، بەڵام گەشەکردنێکی نەرێنی بوونی نییە.

تێبینی: هەموارکردنی داتاو زانیارییەکان بە رێژەیەکی زیاتر لە ساڵی 2015دا دەگەڕێتەوە بۆ تێکڕای گەشەسەندن لە ئیماراتی عەرەبی یەکگرتو و سوڵتاننشینی عومان.

خشتەی (9): پێشبینییەکانی ئاستی

حەواڵە دەرچووەکان لە وڵاتانی هاریکاری کەنداو

	گەشەسەندنی تێکڕایی لە ئەنجامی ناردنی حەواڵە داراییەکان لە وڵاتانی ئەنجومەنی هاریکاری کەنداوەوە					ئاستی گەشەسەندنی ئابوری بەهۆی ناردنی حەواڵە داراییە دەرچووەکانەوە تشرینی یەکەم/ 2014			
	پێشبینییەکان								
	2013	2014	2015	2016	2017	2013	2014	2015	2016
ئیماراتی عەرەبی	4.0	3.6	3.4	3.0	3.0	3.6	3.3	3.2	3.0
بەحرێن	4.9	3.7	2.8	2.8	2.8	4.5	3.7	2.8	3.2
کوێت	0.8	1.5	1.6	2.2	2.2	0.4	1.5	1.6	2.2
عومان	5.3	4.5	5.2	4.0	4.1	4.9	4.6	4.1	4.1
قەتەر	-	-	-	-	-	-	-	-	-
سعودیە	2.6	3.3	2.6	2.8	2.9	2.6	2.6	2.7	2.8

پاشکۆی ژمارە (2): خشتەی وڵاتەکان

میسر					
		تێکڕای گەشەسەندنی داهاتی ناوخۆ (٪)	تێکڕای بێکاری (٪)	قەرزی ناوخۆ (٪) لەسەر کۆی داهاتی ناوخۆ	وەبەرهێنانی بیانی راستەوخۆ/ملیۆنان دۆلاری ئەمەریکی
ساڵی دارایی 2010					
	چارەکی 1	4.6	9.1	63.3	1.731
	چارەکی 2	5.0	9.0	64.4	895
	چارەکی 3	5.6	8.9	67.1	1.706
	چارەکی 4	5.4	8.9	67.0	2.426
ساڵی دارایی 2011					
	چارەکی 1	5.5	11.9	67.1	1.597
	چارەکی 2	5.6	11.8	63.0	656
	چارەکی 3	-4.3	11.9	68.0	-164
	چارەکی 4	0.4	12.4	70.5	99
ساڵی دارایی 2012					
	چارەکی 1	0.3	12.6	65.9	440
	چارەکی 2	0.4	12.6	68.4	-858
	چارەکی 3	5.2	12.5	70.5	1.584
	چارەکی 4	3.3	13.0	74.9	2.817
ساڵی دارایی 2013					
	چارەکی 1	2.6	13.2	71.4	1.164
	چارەکی 2	2.2	13.3	74.6	1.316
	چارەکی 3	2.2	13.4	80.0	1.075
	چارەکی 4	1.5	13.4	83.4	1.629
ساڵی دارایی 2014					
	چارەکی 1	1.0	13.3	76.0	1.246
	چارەکی 2	1.4	13.1	77.3	1.603
	چارەکی 3	2.5		80.3	1.841
	چارەکی 4	3.7		85.1	
ساڵی دارایی 2014					
	چارەکی 1	6.8			
سەرچاوە: چەند سەرچاوەیەکی نیشتمانی رەسمی					

پاشکۆی ژمارە (3): خشتەی گەشەسەندنی وڵاتەکان

ساڵ			ئوردون			لوبنان			تونس	
		تێکرای گەشەسەندن کۆی داهاتی ناوخۆ (٪)	تێکرای ڕێژەی بێکاری (٪)	قەرزی ناوخۆیی (٪)کۆی داهاتی ناوخۆ	تێکرای گەشەسەندن کۆی داهاتی ناوخۆ (٪)	قەرزی ناوخۆیی (٪) لە کۆی قەرز	وەبەرهێنانی بیانی ڕاستەوخۆ (بە ملیار دۆلار	تێکرای گەشەسەندن کۆی داهاتی ناوخۆ (٪)	تێکرای ڕێژەی بێکاری (٪)	قەرزی ناوخۆیی (٪)کۆی داهاتی ناوخۆ
2010										
	چارەکی 1	2.4	12.4	40.3	8.2	66.4	0.8	5.3		
	چارەکی 2	1.4	12.2	41.7	10.4	66.7	1.2	2.8		
	چارەکی 3	2.2	13.5	43.9	8.1	66.3	1.0	2.5		
	چارەکی 4	3.2	11.8	42.5	5.4	67.9	1.3	1.3	13	16
2011										
	چارەکی 1	2.3	13.1	43.7	-0.9	67.6	0.3	-2.7		
	چارەکی 2	2.4	13.2	44.1	-0.3	67.9	1.3	-0.9	18.3	
	چارەکی 3	2.6	13.1	43.7	3.0	68.7	0.6	-2.1		17.7
2012	چارەکی 4	3.1	12.1	48.8	6.3	68.4	1.3	-1.9	18.9	18.7
	چارەکی 1	3.0	11.4	51.0	7.3	69.3	0.1	5.1	18.1	18.4
	چارەکی 2	2.9	11.6	54.4	5.2	66.1	1.2	2.2	17.6	
	چارەکی 3	2.6	13.1	56.1	-1.3	66.8	0.9	3.8	17.0	18.3
	چارەکی 4	2.2	12.5	57.7	-2.2	65.8	0.9	4.7	16.7	16.6
2013	چارەکی 1	2.6	12.8	56.9	-0.7	67.4	0.6	2.2	16.5	18.1
	چارەکی 2	3.1	12.6	57.5	-1.2	65.4	0.8	2.8	15.9	18.7
	چارەکی 3	2.8 2.9	11.5 14.0	56.3 57.4	2.2 3.8	67.8 67.0		1.9 2.1	15.3 15.7	19.6 19.7
2014										
	چارەکی 1	3.2	11.8	57.0	-0.8	68.0	...	2.2	15.2	20.1
	چارەکی 2	2.8	12.0	55.6	0.5	68.4	...	2.0		20.2
	چارەکی 3		11.4				...	2.3		
	چارەکی 4						...			

سەرچاوە: دەسەڵاتە نیشتمانیە ڕەسمییەکان

پاشکۆی ژمارە (4): خشتەی گەشەسەندنی وڵاتەکان

لوبنان		ئوردون			میسر				
ژمارەی گەشتیاران بە (هەزاران کەس)	یەدەگی دراوی بیانی بە (ملیار دۆلار)	ژمارەی گەشتیاران بە (هەزاران کەس)	یەدەگی دراوی بیانی بە (ملیار دۆلار)	ژمارەی گەشتیاران بە (ملیۆنان)	یەدەگی دراوی بیانی بە (ملیار دۆلار)				
									2010
106		26.8	32	11.5	1.1		34.24	کانونی 2	
129		27.0	42	11.5	1.1		34.35	شوبات	
158		27.2	73	11.7	1.3		34.53	ئادار	
169		27.3	93	11.6	1.2		34.68	نیسان	
170		27.3	74	11.2	1.2		35.13	ئایار	
231		27.4	44	10.9	1.2		35.25	حوزەیران	
362		27.9	41	11.5	1.3		35.30	تەمووز	
166		28.2	40	11.7	1.1		35.55	ئاب	
203		28.5	63	11.8	1.2		35.56	ئەیلول	
157		28.2	91	11.8	1.5		35.57	تشرینی 1	
164		27.7	72	12.6	1.4		35.60	تشرینی 2	
152		28.6	42	12.8	1.3		36.04	کانونی 1	
									2011
98		28.3	33	12.9	1.1		25.02	کانونی 2	
107		28.4	37	12.5	0.2		33.34	شوبات	
136		28.5	53	11.9	0.5		30.12	ئادار	
135		28.8	51	11.6	0.8		28.04	نیسان	
121		28.4	35	11.6	0.7		27.24	ئایار	
178		28.3	21	11.4	0.7		26.59	حوزەیران	
220		28.9	25	12.3	0.9		25.73	تەمووز	
133		30.6	20	12.3	0.9		25.03	ئاب	
149		30.6	28	11.9	0.9		24.03	ئەیلول	
125		30.5	46	11.7	1.1		22.09	تشرینی 1	
124		30.8	40	11.6	1.0		20.17	تشرینی 2	
130		30.8	32	11.3	0.9		18.14	کانونی 1	
									2012
96		30.7	27	10.9	0.8		16.38	کانونی 2	
98		30.8	33	10.4	0.8		15.74	شوبات	
120		31.0	45	10.2	0.9		15.14	ئادار	
124		31.8	55	9.6	1.0		15.24	نیسان	
120		29.6	42	8.5	0.8		15.54	ئایار	
157		29.3	29	7.8	0.9		15.56	حوزەیران	

157		29.6	26	7.8	1.0		14.44	تەمووز	
115		29.5	24	8.1	1.0		15.15	ئاب	
100		30.0	34	8.2	1.0		15.07	ئەیلول	
93		29.5	57	8.3	1.2		15.51	تشرینی 1	
76		29.8	43	7.6	1.1		15.06	تشرینی 2	
111		30.0	30	7.9	1.0		15.04	کانونی 1	
									2013
81		30.7	27	10.9	0.9		13.64	کانونی 2	
87		30.8	33	10.4	0.8		13.53	شوبات	
106		31.0	45	10.2	1.1		13.45	ئادار	
102		31.8	55	9.6	1.1		14.45	نیسان	
111		29.6	42	8.5	1.0		15.54	ئایار	
136		29.3	29	10.7	1.0		15.56	حوزەیران	
130		29.6	26	10.9	0.8		14.44	تەمووز	
137		29.5	24	8.1	1.0		15.15	ئاب	
86		30.0	34	8.2	1.0		15.07	ئەیلول	
103		29.5	57	8.3	1.2		15.51	تشرینی 1	
83		29.8	43	7.6	1.1		15.06	تشرینی 2	
111		30.0	30	7.9	1.0		15.04	کانونی 1	
									2014
72		32.3	25	13.4	0.6		17.13	کانونی 2	
74		33.4	31	13.4	0.6		17.33	شوبات	
83		33.6	41	13.6	0.8		17.44	ئادار	
102		33.7		13.8	0.9		17.51	نیسان	
111		33.3		14.2	0.8		17.31	ئایار	
142		33.8		15.3	0.8		16.71	حوزەیران	
161		35.1		15.4	0.9		16.76	تەمووز	
151		33.1		15.6	1.0		16.86	ئاب	
121		32.3					16.90	ئەیلول	
125		33.02			1.2		16.93	تشرینی 1	
122				14.3	1.0		15.80	تشرینی 2	

تێکڕای ڕێژەی گەنجانی بێکار لە چوارچێوەی

هێزی کاردا - تەمەنی نێوان 15-24 ساڵ

	2012			2011			2010		ولاتەکان
تێکڕا	نێر	مێ	تێکڕا	نێر	مێ	تێکڕا	نێر	مێ	
35.7	23.8	64.9	35.5	23.6	65.0	26.3	14.8	54.6	میسر
28.9	25.8	40.5	28.4	25.1	40.6	28.4	25.2	40.8	ئێران
31.3	26.4	51.1	31.6	27.3	48.8	30.1	25.1	49.7	ئوردون
22.8	23.3	21.8	22.7	23.1	22.0	22.8	23.1	22.2	لوبنان
23.9	18.8	34.4	21.0	18.0	27.4	22.1	18.1	30.6	لیبیا
29.3	30.2	27.2	29.3	30.3	27.1	29.4	30.3	27.3	تونس
34.8	28.1	51.7	34.8	27.8	52.4	35.1	27.9	53.3	یەمەن
									سەرچاوە: بانکی نێودەوڵەتی

پەراوێزەکان:

1. پێشبینی گەیشتنی نرخی نەوت بە ئاستی 78 یان 65 دۆلار لە سەرەتای مانگی کانونی دووەمی 2015 لەلایەن بانکی نێودەوڵەتییەوە راگەیەنرا لە (راپۆرتی ئاسۆکانی ئابوری جیهان، کانونی دووەم 2015/ بانکی نێودەوڵەتی).

2. راپۆرتی ئاسۆکانی ئابوری جیهانی/ کانونی دووەمـی 2015، بانکی نێودەوڵەتی.

3. ئەم بەشەی راپۆرتەکە لەلایەن: بانکی نێودەوڵەتی و (دیلیپ راسا، کریستین سکویتلەر و سەید رازا یوسفی)وە ئامادەکراوە.

4. وەڵامدەری گۆڕانکارییەکان لە نرخی نەوت: باری ئەنجومەنی هاریکاری کەنداو. خستنەڕووی وزەی رێکخراوی ئۆپیك، مجەللەدی 33، ژمارە 3-4، لاپەڕە: 184-197، ئەیلولی- کانونی یەکەمی 2009. لەسەر پێگەی ئەلیکترۆنی تۆڕی توێژینەوەکانی زانستی کۆمەڵایەتی دەستدەکەوێت:

Naufal ,George Sami and Termos, Ali A.

http://dx.doi.org/10.1111/j.1753 0237.2009.00166 . http://ssrn.com/abstract=930810

سەرچاوە:

93847

H Street NW, Washington DC 1818 51422

تەلەفۆن: 1000-473-202

پێگەی ئەلیکترۆنی: www.worldbank.org

2625-522-202 :

World Bank, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA

pubrights@worldbank.org

7-0538-4648-1-ISBN: 978

7-0538-4648-1-978/DOI: 10.1596

بانکی نێودەوڵەتی - واشنتۆن

World Bank, 1818 H Street NW, Washington, DC 20433, USA

pubrights@worldbank.org

7-0538-4648-1-ISBN: 978

7-0538-4648-1-978/DOI: 10.1596

بەرهەمە چاپکراوەکانی دەزگای ئایدیا

ز	ناوی بەرهەم	نووسەر	وەرگێڕ	ساڵی چاپ
1	ئاشنابوون بە [illegible]		ڕێباز مستەفا	2014
2	ئاشنابوون بە سپینۆزا		کۆمەڵێک نووسەر	2014
3	ئاشنابوون بە کیرکەگۆر		شۆڕش مستەفا	2014
4	ئاشنابوون بە شۆپنهاوەر		کۆمەڵێک نووسەر	2014
5	ئاشنابوون بە کارڵ پۆپەر		کۆمەڵێک نووسەر	2014
6	ئاشنابوون بە هانا ئارێنت		کۆمەڵێک نووسەر	2014
7	ئاشنابوون بە سوقرات		[illegible]	2014
8	ئاشنابوون بە [illegible]		ڕێباز مستەفا	2014
9	ئاشنابوون بە قەشە ئاگوستین		[illegible]	2014
10	ئاشنابوون بە جان جاک ڕۆسۆ		کۆمەڵێک نووسەر	2014
11	ئاشنابوون بە [illegible]		مستەفا [illegible]	2014
12	ئاشنابوون بە [illegible]		کۆمەڵێک نووسەر	2014
13	ئاشنابوون بە فرۆید		کۆمەڵێک نووسەر	2014
14	ئاشنابوون بە جۆن لۆک		[illegible]	2014
15	ئاشنابوون بە [illegible]		کۆمەڵێک نووسەر	2014
16	ئاشنابوون بە [illegible]		کۆمەڵێک نووسەر	2014
17	ئاشنابوون بە قوتابخانەی فرانکفۆرت		[illegible]	2014
18	ئاشنابوون بە [illegible]		کۆمەڵێک نووسەر	2014
19	[illegible]		[illegible]	2014
20	ئاشنابوون بە کریشنا مورتی		کۆمەڵێک نووسەر	2014
21	ئاشنابوون بە [illegible]		کۆمەڵێک نووسەر	2014
22	ئاشنابوون بە سیمۆن دی بۆڤوار		کۆمەڵێک نووسەر	2014

23	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2014
24	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2014
25	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2014
26	[illegible] کوردستان	ماجید خەلیل	2015
27	[illegible]	[illegible] / [illegible]	2014
28	[illegible]	سیروان عەبدوڵڵا	2014
29	[illegible]	سابیر عەبدوڵڵا کەریم	2014
30	[illegible]	کۆمەڵێک نووسەر / [illegible]	2015
31	[illegible]	[illegible]	2015
32	[illegible]	[illegible]	2015
33	[illegible]	[illegible] / [illegible]	2015
34	[illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2015
35	[illegible]	ماجید خەلیل	2015
36	[illegible]	[illegible] / سابیر عەبدوڵڵا کەریم	2015
37	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2015
38	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2015
39	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2015
40	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵێک نووسەر	2015
41	ئاشنابوون بە [illegible] 1	کۆمەڵێک نووسەر	2015

42	[illegible] 2	[illegible]	2015
43	[illegible]	[illegible]	2015
44	[illegible]	[illegible]	2015
45	[illegible]	[illegible]	2015
46	[illegible]	[illegible]	2015
47	[illegible]	[illegible]	2015
48	[illegible]	[illegible]	2015
49	[illegible] 1	[illegible]	2015
50	[illegible] 2	[illegible]	2015
51	[illegible] 3	[illegible]	2015
52	[illegible] 4	[illegible]	2015
53	[illegible] 5	[illegible]	2015
54	[illegible] 6	[illegible]	2015
55	[illegible] 7	[illegible]	2015
56	[illegible] 8	[illegible]	2015
57	[illegible]	[illegible] / [illegible]	2015
58	[illegible]	[illegible] / [illegible]	2015
59	[illegible]	[illegible]	2015
60	[illegible]	[illegible]	2015
61	[illegible]	[illegible]	2015
62	[illegible] 1	[illegible]	2015
63	[illegible] 2	[illegible]	2015
64	[illegible]	[illegible]	2015
65	[illegible]	[illegible]	2015
66	[illegible] 2	[illegible]	2015

67	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵەی نووسەر	2015
68	ئاشنابوون بە [illegible] 3	[illegible]	2015
69	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2015
70	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2015
71	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2015
72	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]	2015
73	ئاشنابوون بە [illegible] 1	کۆمەڵەی نووسەر	2015
74	ئاشنابوون بە [illegible] 2	کۆمەڵەی نووسەر	2015
75	ئاشنابوون بە [illegible] 3	کۆمەڵەی نووسەر	2015
76	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵەی نووسەر	2015
77	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵەی نووسەر	2015
78	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵەی نووسەر	2015
79	[illegible]	[illegible] ، [illegible]	2015
80	[illegible]	[illegible]	[illegible]
81	[illegible]	[illegible] ، [illegible]	2014
82	[illegible]	[illegible]	2014
83	ئاشنابوون بە [illegible]	کۆمەڵەی نووسەر	2014

[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	ئاشنابوون بە [illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

305	[illegible]	سۆران عەلی	2014
306	[illegible]	[illegible] جەلال	2014
307	[illegible]	سۆران عەلی	2014
308	[illegible] سیاسی لیبیا	سابیر عەبدوڵڵا کەریم	2014
309	نەوت و گازی [illegible]	[illegible]	2014
310	[illegible]	سابیر عەبدوڵڵا کەریم	2014
311	[illegible] بازرگانی جیهانی	[illegible]	2014
312	[illegible]	[illegible] جەلال	2014
313	[illegible]	[illegible]	2014
314	[illegible]	[illegible]	[illegible]
315	[illegible]	[illegible]	2014
316	[illegible]	[illegible]	2014
317	[illegible]	[illegible]	2014

118	[illegible]	[illegible]	[illegible]
119	[illegible]	[illegible]	[illegible]
120	[illegible]	[illegible]	[illegible]
121	[illegible]	[illegible]	[illegible]
122	[illegible]	[illegible]	[illegible]
123	[illegible]	[illegible]	[illegible]
124	[illegible]	[illegible]	[illegible]
125	[illegible]	[illegible]	[illegible]
126	[illegible]	[illegible]	[illegible]
127	[illegible]	[illegible]	[illegible]
128	[illegible]	[illegible]	[illegible]
129	[illegible]	[illegible]	[illegible]
130	[illegible]	[illegible]	[illegible]
131	[illegible]	[illegible]	[illegible]
132	[illegible]	[illegible]	[illegible]
133	[illegible]	[illegible]	[illegible]
134	[illegible]	[illegible]	[illegible]
135	[illegible]	[illegible]	[illegible]

2016	دڵشاد محەمەد - هێمن تاهیر	ژنێك لەناو سەردەستەی میلیشیاكاندا	136
2016	هاوار محەمەد	ماركس و رەخنەی سیاسەت	137
2016	یوسف محەمەد بەرزنجی	لەبڵاوكراوەكانی كۆمەڵەی رەنجدەرانی كوردستان	138
2016	دانا شوانی	فەلسەفە لەئێستادا	139
2016	دكتۆر حەمید عەزیز	تیۆری زانینی زانستییانە	140
2016	دانا شوانی	ماركس و ئازادی	141
2016	ئیسماعیل ئیسماعیل زادە	شرۆڤەی ئەفسانەی سیزیف	142
2016	ماجد خەلیل	سەلەفییەت لەكوردستانی ئێران	143
2016	سۆران عەلی	هەژموونی نەوت	144
2016	سمكۆ محەمەد	دەوڵەت	145
2016	محەمەد چیا	مێژووی ئابوری جیهان	146
2016	خەڵەف غوفوور	لەتوڵەیتوڵەوە بۆ ناوزەنگ	147
2016	محەمەد فاتح	پارت و رێكخراوە سیاسییەكان لە توركیا	148
2016	د. لوقمان رەئوف	دەقی شیعری كوردی لەڕوانگەی سیمیۆلۆژییەوە	149
2016	وریاغەفوری	تیۆری چوارەمی سیاسەت	150
2016	رامیارمەحمود	هونەری شێوەكاری نوێ	151
2016	حەسەن بارام	جیهانگیری لە روانگەی جیاوازەوە	152
2017	بابان ئەنوەر	پاكستان، گۆڕانكارییەكان	153
2017	ماجد خەلیل	پەیوەندییەكانی ئێران و هندستان	154

155	چین و ئێران	محەمەد چیا	2017
156	ژنان لەبەهاری عەرەبیدا	ئەرسەلان حەسەن	2017
157	سیستەمی نێودەوڵەتی	ئارام مەحمود	2017
158	رکابەری ئەمریکاو ئێران	کۆشان عەلی زەمانی	2017